O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KUTUBXONASI
INV.№

Куч — адолатда

Адолат

Газета 1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган

2004 йил 23 январь

№ 3 (446)

ГАЗЕТА ҲАФТАНИНГ ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН «АДОЛАТ» СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

2004 йил — Меҳр ва мурувват йили

ЧОРРАҲАДАГИ ЎСМИР ЖАМИЯТГА БЕГОНА ЭМАС

уни соғлом ҳаётга қайтариш инсоний бурчимиз, — дейди Самарқанд вилоят прокурори Акбар АЗИЗОВ

Халқпарвар ва адолат ғоялари ҳукм сурган жамиятда бирор-бир инсон тақдири эътибордан четда қолиши ёки унутилиши мумкин эмас. Чунки жамият фуқаро билан, фуқаро эса жамият билан тирик. Аслида жамиятдаги ҳуқуқий меъёрлар, қонун инсон манфаатлари, унинг ҳимояси учун яратилган.

Лекин мамлакатнинг равнақини, фаровон турмушини, ободлигини таъминлайдиган омиллар, инсоний муносабатлар ҳам борки, улар билан жамият гўзал. Бу — меҳр-мурувват, бурч, масъулият, ҳамжиҳатлик тушунчалари. Қонунчилик тўпламларидан жой ололмаган бу тушунчаларни биз бугун қандай идрок этаяпмизу, улар ҳаётимизга қай даражада таъсир кўрсатаяпти?

— Акбар Жамолиддинович, одатда «сизни прокурор йўқлаяпти», дейишса, айримлар дарров қонун олдидаги мажбуриятларини эслаб хавотирга тушиб қолишади. Гўё қонун улар учун ёлғиз жазо воситаси. Ахир ҳуқуқий жамиятда ҳар бир фуқаро ҳаётий эҳтиёжларини амалга оширишда, ижтимоий муносабатларни тартибга солишда қонун ҳимоясига умид қилиши сир эмас-ку. Шундай экан, прокурор йўқлови ёки қонун идораси билан ҳамкорликдан ижобий натижа қидириш мумкинми?

— Албатта ижобий натижа топиш мумкин. Лекин мен даставвал бир ҳолатни алоҳида таъкидламоқчи эдим. Бугун эркинлаштириш сиёсати жамият ҳаётининг барча соҳаларига чуқур кириб бормоқда. Буни айниқса, мулкдорларга яратиб берилган шарт-шароитлар, хориж билан ҳамкорлик, жаҳон андозаларига мос билим олиш, сўз ва матбуот эркинлиги мисолида яққол кўриш мумкин. Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ ислоҳотларини амалга оширишда ҳам олға қараб катта қадамлар қўйилди. Жамият жазо чораларининг либераллаштирилиши, Амнистия тўғрисидаги Президент фармонлари ва бошқа қатор ҳуқуқий ҳужжатлар жамиятимиз инсонпарварлик сари юз бураётганлигидан далолатдир. Ана шу эзгу саъй-ҳаракатлар бошида давлатимиз раҳбари, муҳтарам Президентимиз турганлиги барчамизни юрт тақдири учун ташаббускорликка, масъулиятга ундайди.

Демак, биз эркин фуқаролик жамияти қураётган эканмиз қонунларга нисбатан онгли итоаткорлик муҳитини юзага келтиришимиз, ҳуқуқий маданиятни ҳамма жойда бирдек шакллантиришимиз лозим. Мамлакат тараққиёти, демократик жараёнларнинг чуқур илдиз отиши, ислоҳотлар натижаси эркинлаштириш сиёсатининг кузатувчилари эмас, ҳақиқий иштирокчиларига айланишимизга боғлиқ. Бу борада қонун идоралари билан ҳамкорлик, содир этилиши мумкин бўлган жиноятларнинг олдини олиш, жамиятда ўзаро ишонч ва осойишталик муҳитини қарор топтириш муҳим аҳамият касб этади.

— Демоқчисизки, прокуратура фуқароларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда, жамият ва шахс ўртасидаги ҳуқуқий муносабатларни такомиллаштиришда очиқ мулоқотларга тайёр...

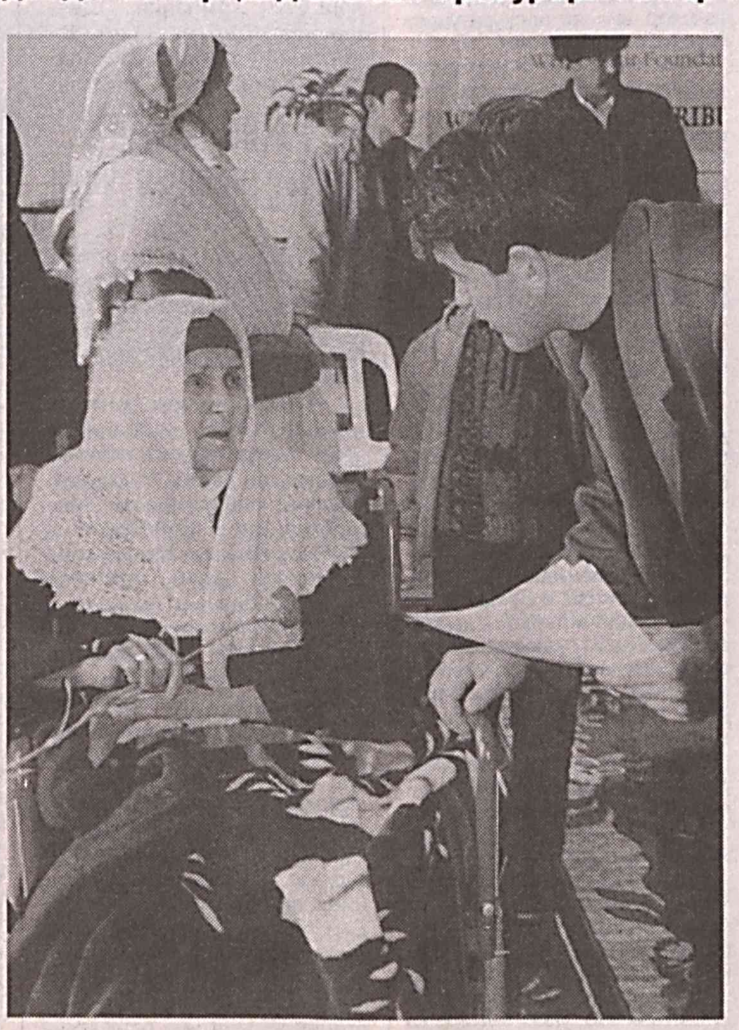

СУРАТЛАРДА: 1. Самарқанд вилоят прокурори Акбар Азизов вилоят прокурорининг кубогини ғолиб футбол жамоасига топширмоқда. 2. "Меҳрибонлик уйи"га ҳомийлар ёрдами — мебел, телевизор ва бошқа жиҳозлар топширилди. 3. Вилоят реабилитация марказида Американинг «Меҳр ва мурувват жамғармаси» томонидан ташкил этилган ногиронлар аравачасини Тошкентдан келган фонд вакили Отабек Мадалиев ногиронларга топширмоқда.

Давоми 2-бетда

ЕТТИ ИҚЛИМ САДОСИ

АҚШ президенти Жорж Буш Америка халқига қилган радио мурожаатида мамлакат иқтисодиётидаги ижобий ўзгаришларга тўхталиб 2003 йилнинг учинчи чорагига келиб ўсиш суръати сўнгги 20 йил ичида энг юқори кўрсаткични ташкил қилганлигини маълум қилди. Мамлакатда ўтган йилнинг 2-ярмига келиб, 250 мингта янги иш ўринлари яратилди.

***

Россиянинг Қорачой — Черкас ўлкасидаги мактаб ўқувчилари орасида ўткир юқумли сариқ касаллиги тарқалганлиги маълум бўлди. Ўлканинг Зелинчук қишлоғидаги мактабларнинг бирида гепатит — А билан оғриган 23 ўқувчи касалхонага ётқизилди. Яна 11 ўқувчи ташҳис учун касалхонага жўнатилган. Тиббиёт ходимларининг фикрига кўра касаллик болаларга ун маҳсулотлари ёки сувдан ўтганлиги тахмин қилинмоқда.

***

Германиянинг машҳур "Mercedes-Benz" компанияси ўтган йилда биргина Россияда 3 минг 200 дан ортиқ машиналарни сотишга муваффақ бўлган. 2002 йилга қараганда автомабилларни сотиш 50,4 фоизга ошган. Айниқса, компаниянинг "Mercedes-Class" моделига аҳоли орасида талаб катта бўлиб, унинг савдоси ҳам ўтган йилга нисбатан 50 фоизга ошган.

***

IBM компьютер гиганти дастурий таъминотни ишлаб чиқиш билан шуғулланувчи 15 минг кишини ишга ёллашни режалаштирмоқда.

Компания ўтган ҳафтада фойданинг икки баравар ошганини маълум қилиб, 4500 ходим АҚШда ишлашини билдирди. Компания 2004 йилда компьютерлар савдоси кейинги уч йил ичида энг юқори даражага етади, деб ҳисоблайди. Бунинг натижасида IBMда бундан буён жами 330 минг ходим ишлайди. 1991 йилдан бери компания ходимлар сонини бунчалик кўпайтирмаганди.

Кўпчилик иш ўринлари Хитой, Ҳиндистон каби янги бозорларда очилади. Компания у ерларга уч минг ходимни йўллашга қарор қилди. Кейинги уч ойда IBM 2,7 миллиард доллар фойда олди.

***

Америкалик Конгрессмен Ричард Гепхард президентлик сайлови баҳсларидан расман четлатилди. Сайлов арафасида у Айова штатидан демократик партия томонидан сенатор Жон Керри, Жон Эдвардс ва Алберт Гордан кейин тўртинчи номзод сифатида рўйхатга олинган эди.

***

Европа Иттифоқи Зимбабвега мамлакатда амал қилаётган БМТ озиқ-овқат ёрдами дастурини қўллаб-қувватлаш учун қўшимча равишда 20 миллион евро миқдорида маблағ ажратишга қарор қилди. Европа Иттифоқи ўзининг бу саъй-ҳаракати билан Зимбабведаги очарчиликдан қийналаётган 2,6 миллион нафар аҳолини озиқ-овқат билан таъминланишини яхшилайди.

Инсон, жамият, ҳуқуқ

МАРКАЗ ЁРДАМ КЎРСАТАДИ

Инсон ҳаётда ўз йўлини топиб олгунча адашади, қийналади. Айниқса, оғир кунида суяйдиган, ёрдам берадиган кишилари бўлмаса, кутилмаган зарбаларга дуч келади. Насибахоннинг ҳаёти ҳам бир текис кечмади. Турли-туман сўқмоқлардан ўтишига тўғри келди. Умр йўлдоши вафот этгач, 3 фарзанди билан бева қолди.

Бирор ҳунари бўлмаган аёл пул топиш учун ўзини ўтдан-чўққа урди. Ҳатто фирибгарлик қилишгача бориб етди. Қамалди, яхши хулқи учун муддатидан аввал озодликка чиқди. Шундан сўнг у тўғри йўлдан адашмасликка ҳаракат қилди. Бу эса унинг учун осон эмас эди. Сотилиб кетган уйини тиклаш, фарзандларини қариндошлар қарамоғидан олиш, ишга жойлашиш... Мана шу масалаларни ҳал этишда унга ким ёрдам беради?

Насибахон Йўлдошева Андижон шаҳар ҳокимлиги ҳузуридаги жазони ўташ жойларидан озод этилган шахсларни ижтимоий муҳофаза қилиш марказига борди. Бу ерда уни етакчи мутахассис Муқимжон Усмонов илиқ кутиб олди. Аёл дардини диққат билан тинглади, кўнглини кўтарди. Уй ва фарзандлар масаласини ҳал қилиш учун бутун чораларни кўришга ваъда берди. — Бугуннинг ўзида шаҳар меҳнат биржасига боринг, — деди у. — Мана сизга йўлланма. Иш топиб беришади. Кейин марказимизга учрашни унутманг.

Насибахон Андижон шаҳридаги ташкилотлардан бирига фаррош бўлиб ишга қабул қилинди. Уйи ва фарзандларини қайтариш масаласи ҳал бўлди. Кўпни кўрган Муқимжон аёлни энди ҳалол меҳнат қилиб, фарзандларини катта қилиш, ҳаётда қоқилмаслигини яхши билади. Мазкур марказ жазони ўташ жойларидан келган фуқароларни вақтинчалик озиқ-овқат, кийим-кечак, кундалик эҳтиёжлар учун оз бўлса-да пул билан таъминлашга ёрдам бермоқда. Йўқолган паспорт, меҳнат дафтарчаси, диплом, пенсия гувоҳномаси каби ҳужжатларини тиклаш, меҳнат ва маиший шароитларини яхшилаш, иш ва яшаш жойлари билан таъминлашда яқиндан кўмаклашмоқда.

Марказ жазони ўташ жойларидан озод бўлиб қайтган 295 фуқарони рўйхатга олган. Улар бошидан кўп иссиқ-совуқ ўтган, мураккаб характердаги одамлар. Рўйхатга олинганлар орасида аёллар, ногиронлар, вояга етмаганлар, оғир бетоблар ҳам бор. Уларнинг деярли ҳаммасига банк орқали 4 минг сўмдан 32 минг сўмгача моддий ёрдам тариқасида тарқатилди. 141 нафари соғлиқни сақлаш муассасаларига юборилиб 26 нафари касалхоналарга ётқизилди. Марказ томонидан йўлланма билан шаҳар аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш ва иш билан таъминлаш бўлимига юборилган кишилардан 30 таси иш билан таъминланди.

— Рўйхатга олинганлар билан суҳбатлашар эканман, уларнинг ишончини қозониш, ҳукуматимиз ҳар қандай инсонни кўчада қолдирмаслиги, агар тўғри йўлдан борсалар мустақил мамлакатимизнинг фаол фуқаролари бўлишлари, халқ орасида ҳурмат-эътибор топишлари мумкинлигига умид уйғотишга ҳаракат қиламан, — дейди марказ етакчи мутахассиси Муқимжон Усмонов. — Суҳбатдошларим турли ёшдаги, турли миллатдаги ва ҳар хил жиноятлар билан судланган одамлар бўлгани учун уларнинг қалбига йўл топиш осон эмас. Кечагина ваҳобийлик диний оқимига адашиб кириб қолган ва 12 йилга озодликдан маҳрум этилган, аммо қилмишидан пушаймон бўлиб, авф сўраб жазони ўташ жойларидан озод этилган Бегижон исмли йигит билан суҳбатлашдим. Ҳаётини янгидан бошламоқчи, темирчилик ҳунари бор экан. Исломга зарар келтирувчи ғояларни миясидан чиқариб ташлаб, ҳалол меҳнат билан оила тебратмоқчи.

Зокиржон исмли йигитнинг сўзлари ҳам мени хурсанд қилди. У ўғирлик қилиб қўлга тушган экан. Суҳбат давомида йигитнинг ҳалол меҳнат қилиши ҳақидаги сўзлари самимий эканлигига ишонч ҳосил қилдим. Яхшигина чилангар экан. Бироқ машинасозлик заводига уни қабул қилишмабди. Шунақаси ҳам бўлади. Корхона раҳбарларига баҳона ҳам тайёр. Зокиржон ҳозирча шаҳар тозаликни сақлаш бошқармасида ишлаяпти. Агар бу йигитга иш топиб бермасак, ўз ҳолига ташлаб қўйсак нима бўларди? Унинг ҳалол меҳнат ҳақидаги нияти сўниши, яна ўғирликка қўл уриши мумкин эди. Ахир, бундай мисоллар камми?

Муқимжон Усмонов ўз меҳнат фаолиятини педагогликдан бошлаган. Кейинчалик вояга етмаганлар билан ишлаш инспектори, участка инспектори бўлиб ишлаган, вилоят ички ишлар бошқармасида масъул вазифаларда меҳнат қилган ва милиция майори унвони билан истеъфога чиққан. Шунинг учун бўлса керак, жазони ўташ жойидан қайтганлар билан суҳбатлашиш, уларнинг ниятларини билиб олиш, тўғри йўл кўрсатиш, керак бўлса маслаҳат беришни яхши уддалайди. Тақдир тақозоси билан ҳаёти вайрон бўлган оиласидан ажралган одамлар, болаларнинг тирик етим бўлишлари уни уйида ҳам узоқ мулоҳаза юритишга мажбур этади. Гоҳида умр йўлдоши Қорияхон, катта ўғли Хайрулло билан маслаҳатлашади. Зеро, Қорияхон ҳам педагог, Хайрулло эса катта лейтенант.

Ёмонликни сабр-қаноат, адолат, маърифат ва мурувват билан йўқотиш, тўғри йўлни топиб олиш учун имкон яратиш донишмандликдир. Бизнинг давлатимиз мана шу йўлни танлаган. Андижон шаҳар ҳокимлиги ҳузуридаги жазони ўташ жойларидан озод этилган шахсларни ижтимоий муҳофаза қилиш марказида амалга оширилаётган ишлар ана шунинг амалдаги кўринишидир.

Тўлқин СИДДИҚ,
"Адолат" мухбири

ҚУРИЛИШ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Кўнғирот сода заводида ўтган йили 15 миллиард сўмдан зиёд қурилиш монтаж ишлари бажарилди.

Ҳозирги кунда қурилиш ишларида саккизта йирик қурилиш ташкилотларининг 700 нафардан зиёд қурувчилари қатнашмоқда. Хитой Халқ Республикасининг "Ситик" фирмаси томонидан сода заводи учун ускуналар келтирилди. Завод биринчи навбатини жорий йилнинг август ойида фойдаланишга топшириш режалаштирилмоқда.

Бугуннинг гапи

ҚОНУНСИЗ ИШ — КЕЛТИРАР ТАШВИШ

Адолатли қонунларимиз боис бугун юртимиздаги катта ўзгаришлар кўпчиликни қувонтирмоқда. Шу билан биргаликда инсон ҳақ-ҳуқуқларининг ҳимоя қилиниши, уни бузилишига йўл қўймаслик мақсадида олиб борилаётган кенг кўламли ишлар ўзининг ижобий самарасини бермоқда. Юртимиз фуқароларининг эркин меҳнат қилиб яшашларига ҳар томонлама ҳуқуқий кафолатлар яратилаяпти.

Бироқ, шоли курмаксиз бўлмаганидек, шундай шароитда айрим нохуш иллатларнинг ҳамон учраб турганлиги одамни таажублантиради. Шу ўринда кўпчиликда нега шундай бўлаяпти, деган ҳақли саволнинг туғилиши табиий. Бунинг сабабларини эса ҳар ким ўзидан, ўз фаолиятидан, хатти-ҳаракатидан излаши керак. Ахир, қонун ҳамма учун баробар, унга итоат этиш эса ҳамманинг инсонийлик бурчидир. Мана, шаҳримиз мисолида олайлик: Ангренда қонуний фаолият билан шуғулланиб, солиқ ва бошқа тўловларни ўз вақтида тўлаб обрў-эътибор топаётган тадбиркорлар, корхона ва ташкилотлар, фирмаларнинг раҳбарлари, мутахассислари кўп. Бу уларнинг қонунларга ҳурмат билан қараши, ўз фаолиятларини унга мувофиқ равишда олиб бораётганликларининг шарофатидандир. Аммо қани эди ҳамма шундай бўлса. Айримлар қонунларга чап бериб, ўзларининг ҳавойи нафслари йўлига кириб кетишади. Солиқ ва бошқа тўловларни тўламай ёки қасддан яширишиб, чўнтакларини қапайтириб, мўмай даромад орттиришнинг илинжида юришади. Қинғир иш бир кун бўлмаса, бир куни барибир катта ташвиш келтиришини унутиб қўйишади. Охир-оқибатда эса уларнинг қонун олдида жавоб беришларига тўғри келади.

Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашишга йўналтирилган бўлимимиз мутахассислари бундай нохуш ҳолатларга қарши кескин курашиб келмоқдалар. Мувофиқлаштириш кенгашининг режасига асосан ва ўзимизнинг тезкор маълумотларимизга таянган ҳолда қизғин иш олиб бораяпмиз. Бўлимимиз ходимлари томонидан ўтган йили 79 та текширув ўтказилди. Шуларнинг 44 таси тезкор маълумотлар асосида, 24 таси ҳужжатли текширувлар бўлиб, қолганлари вилоят бошқармамиз томонидан ва бошқа органлардан келиб тушган ҳужжатлар асосида олиб борилган ишлардир. Бунинг натижасида 263146, 1 минг сўм молиявий жарима ва қўшимча солиқлар ҳисобланиб, 4718,9 минг сўмлик товар моддий бойликлари ҳамда қўзғатилган жиноий ишлар бўйича 805 АҚШ доллари далилий ашё сифатида олиб қўйилди. Шу билан биргаликда 23 нафар шахсга нисбатан 19 та жиноий иш қўзғатилиб, бунинг натижасида 90227 минг сўм қўшимча солиқ ва молиявий жарималар ҳисобланди. Суриштирув даврида жиноят ишлари бўйича аниқланган зарарнинг 8174,9 минг сўми ундирилди. Жами аниқланган 73 та ҳуқуқбузарлик оқибатида 69 нафар шахс маъмурий жавобгарликка тортилди.

Олиб борилаётган ишларда бўлимимиз бошлиғи Нуржон Утонбоев билан биргаликда Элнур Абдулазизов, Акмал Мирзабоев сингари малакали мутахассисларимиз ўзларининг касбий маҳоратларини ҳамда бой амалий билимларини намоён этмоқдалар. Жамоамизнинг синчков нигоҳидан ҳеч қандай қонун бузилиши четда қолаётгани йўқ. Бунга мисоллар кам эмас. Жумладан, "Уйжойжамғармабанк"нинг Ангрен шаҳар бўлими мансабдор шахслари томонидан расмий ҳужжатларга сохта маълумотлар киритилиб, давлат манфаатларига жиддий зиён етказилганлиги фош этилди. Уларнинг аслида банкдан умуман чет эл валютаси харид қилиб олмаган уч нафар шахсга нисбатан жами 1200 АҚШ доллари берилди, деган важлари ўринсиз чиқди. "Ангренмаш" очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти, "Кўмиртехтранс", "Каолин", "Аппартак", "Шахта — 9", каби корхоналардаги турлари ноқонуний ишлар ҳам охир-оқибат фош этилди. Қиссадан ҳисса шуки, кўза кунда эмас, кунида синади. Сўнгги пушаймон эса ўзингга душмандир. Шундай экан, қонуний равишда иш юритиш ҳар биримизнинг ҳаёт тарзимизга айланиши шарт.

Маҳмуджон БЎРОНОВ,
Ангрен шаҳар прокуратураси ҳузуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлими суриштирувчиси

ТЎЙЛАРИМИЗ ЧИРОЙЛИ БЎЛСИН

Республика Маънавият ва маърифат марказида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил октябрдаги "Тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимларни тартибга солиш тўғрисида"ги Фармони ижросини таъминлашга бағишланган тадбир ўтказилди.

Мазкур тадбир пойтахт аҳолисидан келиб тушаётган эътирозларни инобатга олган ҳолда Тошкент шаҳар Оқсоқоллар Кенгаши ва "Маҳалла" жамғармаси ҳамда шаҳар хотин-қизлар қўмитаси ҳамкорлигида ўтказилди. Унда маҳалла тўй комиссиялари, фуқаролар йиғини ва хотин-қизлар кенгаши раислари иштирок этди. Тадбирда иштирокчилар томонидан тўй-ҳашамларда дабдабабозлик, сендан ўтаман қабилидаги салбий иллатларнинг кундан-кунга авж олиб кетаётганлиги таъкидланди.

Тадбирда билдирилган фикрлар асосида тўй маросимларни тартибга солиш бўйича туман ва шаҳар комиссияларини ташкил қилиш ва жамоатчилик асосида ушбу салбий ҳолатларни олдини олиш тўғрисида келишиб олинди.

И.ЭГАМҚУЛОВА,
"Туркистон-пресс"

Ўзбекистон "Адолат" СДП аъзолари Хасанбой Турдиев ва Қадамбой Раҳимов нафақат партиядошлар сифатида, балки, иш юзасидан ҳам тез-тез учрашиб, бой тажрибаларини ўзаро баҳам кўриб боришади.

Суратда: Хоразм вилояти "Амударё" сув ҳавзаси хўжалиги бирлашмасининг етакчи муҳандиси Хасанбой Турдиев (чапда) билан "Амударё" ирригация каналлар бошқармаси бошланғич партия ташкилотининг котиби Қадамбой Раҳимов партиянинг бош нашри — «Адолат» газетасида ёритилган янгиликлар ва хабарлар билан танишмоқда.

Саъдулла БОБОЕВ олган сурат

Севимли газетангиз — «Адолат»га обуна давом этмоқда.
Нашр кўрсаткичи —100

ЧОРРАҲАДАГИ ЎСМИР ЖАМИЯТГА БЕГОНА ЭМАС

Давоми. Боши 1-бетда

— Шак-шубҳасиз. Жиноят ва жазо тушунчаларига энди бошқача кўз билан қарашимиз, тарбиявий ишларга кўпроқ ўрин ажратишимиз лозим. Жазони ўташ муассалари соғлом ҳаётга қайтаришнинг ишончли кафолати эмас. Шу боис биз вилоят матбуоти, телевидениеси орқали чиқишларимизда, меҳнат жамоалари билан учрашувларимизда фуқаролар ўртасида ҳуқуқий маданиятни тарғиб этишга алоҳида эътибор бераяпмиз.

— Келинг, масалага аниқроқ ёндашайлик. Хусусан вояга етмаганларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлашга қаратилган қонунлар ижроси устидан прокурорлик назоратини кучайтириш қандай самара бераяпти?

— Асли қонунлар изчиллигини таъминлашда прокурор назорати муҳим аҳамиятга эга. Вояга етмаганларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлаш масаласига келсак, у фаолиятимизнинг асосий йўналишларидан бирига айланганлигини таъкидламоқ жоиздир. Бу борада кейинги икки йил давомида катта тажриба орттирдик. Бевосита шаҳар ва туман прокуратуралари қошида ўсмир-ёшларни ижтимоий ҳаётга йўналтириш, уларнинг бўш вақтларини мазмунли уюштириш, спорт тўгаракларига жалб этиш бўйича махсус гуруҳлар иш олиб бормокда. Вилоятнинг 18 та шаҳар ва туманларида прокуратура назоратида ўнлаб замонавий спорт иншоотлари, жумладан 8 та футбол ўйингоҳи, 6 та теннис корти, 13 та баскетбол, 21 та волейбол, 6 та қўл тўпи майдончалари, 6 та кураш, 5 та бокс, 4 та каратэ, 2 та стол тенниси, 3 та шохмот-шашка секциялари қурилиб ёки таъмирланиб ёшлар ихтиёрига топширилди. Вилоятдаги коллеж ва лицейлар ўқувчилари ўртасида футбол бўйича "Вилоят прокурори кубоги" учун мусобақа ўтказиш аллақачон анъанага айланган.

Бундан ташқари бевосита вилоят прокуратураси назоратида Самарқанд шаҳрида катта соҳани эгаллаган, ғоят гўзал меъморий ечимга эга. "Сўғдиёна" болалар истироҳат боғининг қурилиши якунланган йилда самарқандликлар ҳаётида катта воқеага айланди.

Прокуратура вилоят аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, меҳнат ва бандлик бошқармаси билан ҳамкорликда ўтган йили бўш иш ўринлари ярмаркаси ўтказди. Натижада шаҳар ва туманларда ўқимай, ишламай юрган 2000 нафар ўсмир йўлланма асосида ишга жойлаштирилди. Шунингдек, ҳомийлар кўмагида ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларнинг 2500 нафарига фарзандларининг мактабга қатнашлари учун 52 миллион сўмлик кийим-кечаклар олиб берилди.

Мустақил ҳаёт чорраҳасида турган ўсмир жамият учун бегона эмас. Унинг тақдири қандай кечиши атрофдагиларнинг муносабатига кўп жиҳатдан боғлиқ. Вояга етмаганлар томонидан тиламчилик, токсикаманлик, гиёҳвандлик билан шуғулланиш ва содир этилиши мумкин бўлган бошқа жиноятларнинг олдини олиш мақсадида вилоят прокуратурасининг ташаббуси билан 100 ўринга мўлжалланган махсус мактаб-интернат очилди.

— Прокуратура ходимлари "Меҳр ва мурувват йили"да "Меҳрибонлик уйлари"ни ўз оталиқларига олганликларини, мактаб-интернатлардагиларни тез-тез йўқлаб туришларини эшитдик...

— Ҳа, вилоятдаги 6-10-11-сонли "Меҳрибонлик уйлари" тарбияланувчиларининг ижтимоий муҳофазаси, яшаш ва ўқиш шароитларидан доимо бохабармиз. Собиқ темирйўл туман прокуратурасининг қайта таъмирланиб замонавий компьютерлар билан жиҳозланган 3 қаватли биноси 6 — "Меҳрибонлик уйи" ихтиёрига берилди. 11-"Меҳрибонлик уйи" эса 87 миллион сўм ҳисобига қайта таъмирланган бинога кўчирилди. Бу даргоҳларнинг 546 нафар тарбияланувчиси ижтимоий ҳуқуқларининг ҳимояси учун вилоят ва шаҳар ҳокимликлари ҳамда прокуратура органларининг масъул шахсларига суянишлари мумкин.

Савоб ишнинг ўлчови йўқ. Яқинда вилоят прокуратураси ходимлари 9-сонли "Меҳрибонлик уйи" ҳисоб рақамига бир кунлик иш ҳақларини ўтказдилар. Бундан ташқари 41 нафар ногирон болага ҳар бири 170 минг сўм турадиган махсус аравачалар вилоят прокуратураси биносида топширилди.

Ижтимоий ҳимояга муҳтож кишиларга меҳр ва мурувват кўрсатиш борасида вилоят прокуратурасининг ташаббуси, ҳеч истисносиз айтиш мумкинки, бугун вилоятдаги деярли барча корхона ва ташкилотлар томонидан қўллаб-қувватланмоқда. Жумладан "Меҳрибонлик уйлари" тарбияланувчиларидан ҳар ўн нафарининг соғлигини назорат қилиш учун биттадан етук шифокор бириктирилган. Ҳар бир "Меҳрибонлик уйи"га 10 та хусусий дорихона бепул доридармон етказиб беради. Ёки бу даргоҳларни арзон гўшт, сут ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш мақсадида Самарқанд, Тайлоқ, Булунғур, Жомбой ва Каттақўрғон туманларида ҳомий хўжаликлар танланган. Пахтачи туманидаги "Қарнаб ота" қишлоғида жойлашган 52 сонли мактаб-интернатга ҳомийлар кўмагида 17 миллион сўмлик синф жиҳозлари компьютер ва мебеллар тортиқ этилди. Ўтган йили вилоят прокуратураси ва вилоят халқ таълими бошқармасининг тавсиясига асосан "Меҳрибонлик уйлари" тарбияланувчиларидан 36 нафари коллеж ва академик лицейларга ўқишга жойлаштирилди.

Меҳр-мурувват, инсонийлик ҳаётимизга тобора чуқур сингиб бораётганига оид яна кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Лекин гап рақамлару ҳисобларда эмас. Ватанни ягона оила деб билаётганимиз, унинг муаммо ва ташвишларини биргалашиб ҳал этаётганимизда. Иккинчи жаҳон урушидан сўнг оғир тикланиш синовларини бошдан кечирган Японияда энг катта маблағ мактаблар ихтиёрига берилган экан. Чунки кунчиқар мамлакат уруш ва Атом фожиасидан кейинги нажот йўлини ёшлар тарбиясида деб билган. Натижаси эса маълум.

— Биздаги натижалар қандай бўлаяпти? Хусусан вилоятда балоғатга етмаган ёшлар ўртасида жиноятчиликнинг аҳволи хусусида нима дея оласиз?

— Биласизми, саъй-ҳаракатларимиз зое кетмаётганлигидан хурсандман. Ўтган йили вилоятда вояга етмаганларнинг жиноят содир этишдаги иштироки 21 тага камайди. Шу жумладан машъум жиноят ҳисобланган қотиллик 2 тага, номусга тегиш ва оғир тан жароҳати етказиш билан боғлиқ ҳолатлар 12 тага, безорилик 3 тага, ўғрилик 7 тага камайди. Жиноят содир этиб ҳуқуқ-тартибот идораларининг назоратида турган балоғатга етмаганларнинг аксарияти бугун соғлом ҳаётга қайтган. Улар орасидан бокс, каратэ, шохмот-шашка бўйича чемпионлар етишиб чиқаётганлиги бизни қувонтиради. Бу ўсмир тақдирига, унинг муаммоларига ғамхўрлигимиз меваси. Демак, меҳр-мурувват, одамгарчилик, олижаноблик ҳеч қачон завол топмаслиги, фароғатли, саодатманд кунларни етаклаб келишини унутмаслик даркор.

Суҳбатдош:
Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ,
"Адолат" мухбири

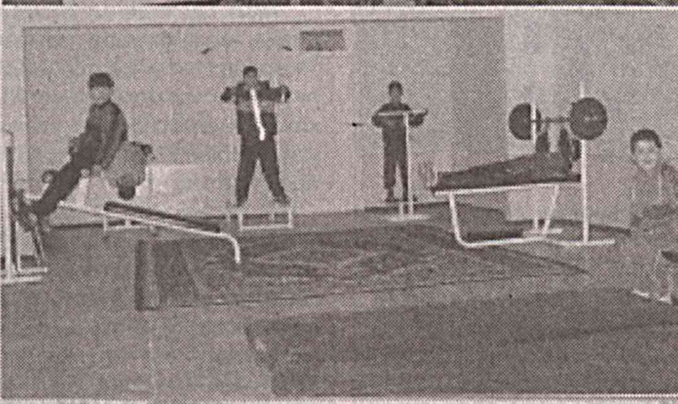

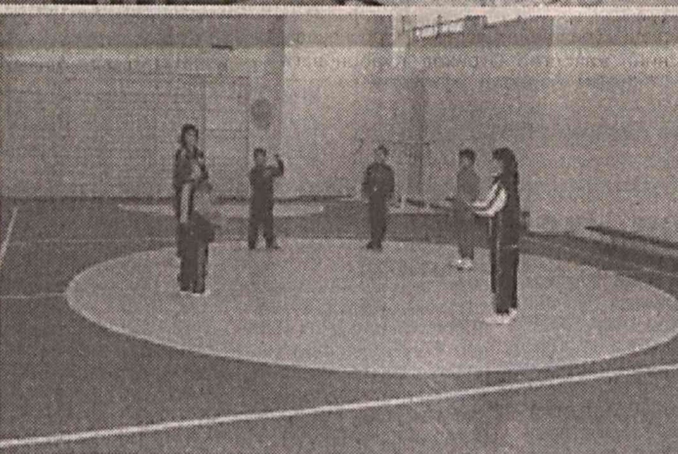

Суратларда: **вилоят прокуратурасининг меҳр-мурувват йўлида олиб бораётган ишларидан лавҳалар**

КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС РИВОЖИ УЧУН

2003 йилда "Ўзбек Лизинг Интернейшнл А.Ж" компанияси 3,1 миллион АҚШ доллари миқдорида 15 та лизинг битимларини тузди. Бу ҳақда компания ижрочи директори Зафар Мустафоев "Туркистон-пресс"га маълум қилади.

З.Мустафоевнинг таъкидлашича, "Ўзбек Лизинг интернейшнл А.Ж." йўналиши ҳамда мулкчилик шаклидан қатъий назар кичик ва ўрта корхоналарни қўллаб-қувватлаш билан шуғулланади. Масалан "Шамс-Навоий" хусусий фирмасини кенгайтириш учун компания Япониянинг "KONICA" корпорациясидан тўртта фотолаборатория харидига 143 минг АҚШ долларини қайта молиялаштирди.

"Ўзбекистон" қишлоқ хўжалик кооперативи ишлаб чиқариш линиясини янгилаш учун компания Швециянинг "ДеЛавал" компанияси сут соғиш ускуналарини сотиб олишга 113 минг АҚШ доллари миқдорида лизинг берди. Ускуна компьютерлаштирилган кўп тармоқли тизимга эга бўлиб, йилига 9125 центнер сут тайёрлайди.

"Ўзбек лизинг интернейшнл А.Ж." компанияси 1996 йилда ташкил этилган. Ўзбекистон Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки , Малайзиянинг "Мейбанки" , ЕТТБ ва Халқаро Молия корпорацияси унинг муассислари ҳисобланади.

- 2002 йилнинг декабрида Ўзбекистон Олий Мажлиси Марказий Осиёда лизингни ривожлантираётган ХМК мутахассислари тавсияларини ҳисобга олган ҳолда лизинг амалиётларини мувофиқлаштирувчи қонунчиликка тузатишлар киритди, — деб қайд этди З. Мустафоев. - Ушбу тузатишларнинг аҳамияти жуда катта. Биринчидан, улар лизинг битими тузаётган томонларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилайди ва лизинг инвестиция аҳамиятини банк кредитлари ва инвестициянинг турлари билан бир даражада эканлигини таъкидлайди. Бундан ташқари киритилган тузатишлар лизинг берувчининг фақат ўз маблағлари ҳисобига молиялаштириш меъёрларини истисно қилади. Яъни лизинг компаниялари кичик ва ўрта бизнес корхоналарига ускуналарни харид қилишда бошқа томондан жалб этилган маблағлардан ҳам фойдаланиш имконини беради."Божхона тарифлари тўғрисида" ги қонунда лизинг йўли билан келтирилаётган ускуналар импортида импортчиларга имтиёзлар берилди.

Қонунчиликни такомиллаштириш лизинг шароитида кичик ва ўрта бизнес лойиҳаларини келгусида молиялаштиришни таъминлашга имкон беради, экспортга мўлжалланган ишлаб чиқаришни муваффақиятли ривожлантиришга кўмаклашади, — деди З. Мустафоев.

"Ўзбек лизинг интернейшнл А.Ж.» компанияси фаолияти бошидан буён жами элликдан зиёд 12 миллион долларлик лойиҳаларни қайта молиялаштирди. Маблағлар асосан кичик ва ўрта бизнес корхоналарини замонавий ускуналар, транспорт воситалари, технологик линиялар билан жиҳозлашга йўналтирилди.

Т.АЛИМУХҲМЕДОВ

МУНОСИБ УЛУШ

Маълумки, Тошкент тумани ҳудудининг анчагина қисми Қозоғистон Республикаси билан чегарадош. Ана шундай ерлар 59 километрни ташкил этади. Ушбу масофа оралиғида 8 та божхона бор. Уларнинг барчасида санитария назорат пунктлари очилган. Ушбу пунктларнинг ходимлари республикамиз ҳудудига хавфли юқумли касалликларнинг кириб келмаслиги, шунингдек, сифати номаълум бўлган озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат молларининг ўтмаслигини таъминлаш мақсадида кечани кеча, кундузни кундуз демай фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Бунинг учун юртимизга кириб келаётган ҳар бир машинанинг ғилдираклари ва юкхоналарига белгиланган миқдорда зарарсизлантирувчи воситалар сепилади. Одамлар эса тиббий кўрикдан ўтказилади. Сифатсиз товар ва маҳсулотлар эса чегарадан ўтказилмайди.

Масалан, биргина 2003 йилнинг ўзида 24748 литр сут, 10607 килограмм гўшт, 471 килограмм балиқ, 54 килограмм колбаса, 57 дона консерва, 926 килограмм сарёғ, 20 килограмм қурт, 11 килограмм маргарин, 2806 килограмм пахта ёғи, 1110 дона тухум, 332 килограмм макарон, 12 килограмм майонез, 23 дона торт, 4576 килограмм печенье, 9662 килограмм конфет, 240 килограмм чой, 54 килограмм гречка, 305 килограмм қўзиқорин, 175 дона пардоз буюмлари, 4796 килограмм ун, 6176 литр ароқ, 28 литр вино, 26 литр спирт, 305 килограмм шакар, 8060 литр ҳар хил ичимликлар, 1583 килограмм хўл мева, 3773 килограмм қуруқ мева, 4205 дона совун, 950 дона кир ювиш воситалари, 998 килограмм гуруч, 1176 пачка сигарета, 10 дона тери, 1 бош от, 3 та курка 20 дона тушёнка 4 та ит, 4 та қўй, 29 та идишда кофе, 28 килограмм асал, 15 литр қимиз ва бошқа кўплаб моллар тегишли ҳужжатлари бўлмаганлиги сабабли қайтарилди.

— Туман Давлат санитария-эпидемиология назорати марказининг асосий мақсади эл саломатлигини сақлашдир, — дейди биз билан суҳбатда туман Бош Давлат санитария врачи Нурмуҳаммад Абдуллаев. — Шу сабабли ҳам марказимизнинг барча мутахассислари ўз вазифаларини сидқидилдан бажармоқдалар. Натижада ўтган йил мобайнида туман ҳудудига ўта хавфли ва карантин гуруҳига оид касалликларнинг кириб келишининг олди олинди.

Аммо шуни ҳам қайд қилиш керакки, Қозоғистон билан чегарадош бўлган масофада божхона масканларидан ташқари анчагина айланма йўллар ҳам борки, айрим кимсалар ушбу йўллардан турли сифатсиз, ҳаёт учун хавфли бўлган молларни олиб кирмоқдалар. Тўғри, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари бундайларнинг пайини қирқишяпти. Давлат санитария-эпидемиология назорат маркази ходимлари эса ушланган молларнинг сифатини вақтида текшириб беришяпти. Бу билан улар Ўзбекистон фуқаролари соғлиғини асрашдек муҳим ишга катта улуш қўшишмоқда.

Дилором НИШОНОВА,
"Адолат" мухбири

СУРАТЛАРДА: 1. Туман Бош санитария врачи Нурмуҳаммад Абдуллаев (ўртада) врач ёрдамчиси Муҳаббат Баҳиева (чапдан) санитария гигиена бўлими бошлиғи Лаълихон Сиддиқова, врач бактериолог Гулнора Давронбековалар билан. 2. Фельдшер лаборантлар Фарида Каримова ва Муборак Аслоновалар иш устида. 3. Марказда самарали ишлаш ва яхши дам олиш учун ҳамма шароитлар муҳайё.

Козим ЎЛМАСОВ олган суратлар

ДАРЁ МИСОЛ ЖИЛВАЛАНАР ЎЗБЕК АТЛАСИ, БАЛКИ УНГА ЖИЛО БЕРАР САНАМ НАФАСИ...

ЭКИНЛАР ПАЙҲОН ҚИЛИНМАСИН

Қорақалпоғистонда ўтган йили фуқароларнинг 785 бош қорамоллари,493 бош қўй-эчкилари жами 150 гектардан зиёд майдонларни пайҳон қилиб, 13 миллион сўмлик моддий зарар етказди.

-Республика Вазирлар Маҳкамасининг жорий йилнинг 14 январдаги "Экинларнинг пайҳон қилиниши ва нобуд бўлишига қарши курашни янада кучайтириш тўғрисида"ги қарори ижроси юзасидан барча туман прокуратураларига кўрсатмалар юборилди,-деди Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси умумий назорат бўлимининг катта прокурори Мадрим Ҳожиев "Туркистон-пресс" мухбирига. - Шунингдек, ички ишлар бўлимлари томонидан ташкилий-профилактик тадбирларни мунтазам равишда ўтказиш бўйича назорат ишлари олиб борилмоқда.

"КЕЕРЛИФТ"НИНГ САХОВАТИ

Республика Шошилинч тиббий ёрдам марказига халқаро Carelift International хайрия ташкилотининг дори-дармонлар ва тиббий ускуналардан иборат 120 минг долларлик юки топширилди.

Мазкур ташкилот ўн йилдирки, иқтисодий ислоҳотлар ўтказилаётган кўпгина мамлакатлар соғлиқни сақлаш муассасаларини биотиббий техникалар билан таъминлаб келади. У янги ва АҚШ тиббиёт муассасаларида истеъмолда бўлган ускуналарни харид қилиб, жаҳоннинг кўпгина мамлакатларига юборади.

- Келтирилган юклар шошилинч тиббий ёрдам марказини тезкор тиббий ёрдам кўрсатиш учун зарур бўлган воситалар билан таъминлайди. -деди АҚШ халқаро тараққиёт агентлиги (USAID)нинг соғлиқни сақлаш масалалари бўйича маслаҳатчиси Андреас Тамберг. - Аёллар саломатлик марказлари эса микроскоплар, скрининг тўпламлари, стетоскоп ва отоскоплар олишади. Шунингдек, Carelift international тиббиёт ходимларига ускуналардан фойдаланишни ўргатади. Бу АҚШ ва Ўзбекистон ҳамкорлиги ривожининг яна бир далилидир.

А.Азимов,
"Туркистон-пресс"

Мулоҳаза, мунозара, муносабат

Менга барибир... эмас!

Биринчи воқеа: Тонгданоқ Бухоро шаҳри кўчалари гавжум. Кимдир ишга, бошқаси ўқишга... Ҳар ким ўз юмушига шошади.

Кутган автобусимиз келиб тўхташи билан эшикка югурган беш-олти болакайни пул йиғувчи йигит тўхтатди.

— Ў..в, қайга шошасан, тўхта! Пулинг борми? — ўшқирди "назоратчи". Олдинда турган 7-8 ёшлардаги бола кафтида ғижимланган пулни кўрсатди. Шу тариқа икки-уч бола автобусга "илиниб" олди. Қолганлари пули йўқлиги сабаб маъюс кўз тикиб бекатда қолишганини кўриб "назоратчи" йигитга юзландим.

— Яхши эмас, укажон. Ўқувчилар мактабга шошаяпти. Дарсга кечикишади, ахир. Қолаверса, пули бўлмаса... — гапим тугамай туриб йўловчилар орасида менга ҳамфикрлар топилиб қолди. Кимдир "инсоф ҳам керак-ку", деса бошқаси "маош оладиган бўлишса ҳаммасини жамлаб беради", дея ҳазиллашган бўлди.

— Аралашманг, опа. Сизга барибир эмасми?! Ҳозирги болаларни билмайсиз. "Хитрий" булар, — асабийлашди йигит.

— "Гарантия" бераман ҳаммасининг чўнтагида пули бор, — ҳайдовчи суҳбатга қўшилди. — Шулар мактабга боришига ишонасизми?

— Албатта. Мактабга бормай, қаерга борарди, — дедим мен ҳам қатъий, бироз овозимни баландлатиб.

Ҳар ҳолда кўпчиликнинг гапи таъсир қилдими, оғриниб бўлсада, "назоратчи" эшик олдини бўшатди.

"Шаҳаргаз" бекатида аввал чувалашиб болалар, улар ортидан икки-уч йўловчи тушдик. Бир зумда дилхиралигим тарқагандек бўлди.

Иккинчи воқеа: Йўл ёқалаб келаверсангиз турли тижорат дўконлари, дорихона, қаҳвахоналар қаторида "Компьютер хизмати", "Компьютер ўйингоҳи" шаҳобчаларига ҳам кўзингиз тушиши табиий. Ҳа, нимаси ёмон? Бу тараққиётимиз юксалаётганидан далолат-ку, ахир дерсиз? Аммо масаланинг бошқа жиҳати, тўғрироғи, воқеа тафсилоти билан танишсангиз хулосангиз ўзгариши аниқ.

Компьютер хизматидан фойдаланиб қўлёзмаларимни ёздириб олиш мақсадида мазкур шаҳобчалар ходимларидан бирига мурожаат қилдим. Ходима келишилган нархда ёзувларимни ёзиб беришини, фақат бироз кутишим лозимлигини айтди. Хонага қўйилган беш-олти компьютер олдидаги болаларни кўриб, хурсанд бўлдим. Қизиқиб уларни кузата бошладим.

Мониторда қўлида курол кўтарган 2 та объект пайдо бўлди. Улар ўртасидаги аёвсиз жангни эса компьютерда ўтирган болакай бошқарарди. Бир дақиқа илгари кўнглимга келган илиқ фикрлар чалкашиб кетди. Шу пайт бошқа компьютерда шохмот ўйнаётган болакай хохолаб кулиб юборди. "Ғалаба қозонди, шекилли" деган хаёлда у томонга қарадиму... баттар кайфиятим бузилиб кетди. Экранда бир кўзини қисиб ишшайиб турган аёл ич кийимларини ечаётган эди.

— Анвар, Анвар, буни томоша қил. Ҳозир битта тўғри "юриш" қилсам, қолганларини ҳам ечади. Қара, қарагин.., — дерди болакай завқланиб.

Қўлида папка билан ўртоғининг тепасида тик турган бола бир монитордаги аёлга, бир менга қараб қўярди. Хижолат бўлди чоғи, нигоҳларини ерга қадади.

— Қани Тўлқин, юр энди кетдик. Маънавият дарси тугаган бўлса керак. Иккинчи соат "жисмоний тарбия", — Анвар синфдоши Тўлқинни ўйинни тугатишга ундарди.

Мулоҳаза қилиб кўринг-а, маънавият дарсидан қочиб, маънавий саёзликка интилаётган ўқувчи сизу бизнинг фарзандимиз, маҳалладошимиз, қўшнимизнинг боласи, ахир. Бундай манзарага бефарқ қарашга ҳаққимиз борми?

Йўл-йўлакай болаларга эргашдим.

— Анвар, қайси мактабда ўқийсизлар?

— ...

У шаҳар марказидаги мактабларнинг бирини тилга олди.

— Дарсга кирмай юрганларингизни ота-онангиз, ёки ўқитувчингиз биладиларми? — суриштирдим.

— Сизга барибир эмасми? (!) — кўрслик билан жавоб қайтарди Тўлқин. Бир соат илгари айнан шундай саволни автобусдаги "назоратчи" йигитдан эшитганимни эсладим.

Йўқ! Менга барибир эмас!

Ўйлаб кўринг. Мамлакатимизда ёшларга эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилганидан кўз юмиб бўладими?! Миллат келажаги ворислигига даъвогар ёш авлод жисмонан соғлом, маънан комил инсон бўлиб вояга етишлари учун барча имкониятлар яратиб қўйилган. Таълим тизимидаги ислоҳотлар, ўқитишнинг жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган янги педагогик технологияга асосланиши замирида ҳам фарзандларимизнинг биздан кўра билимли, биздан кўра бахтлироқ бўлишларига эришиш мақсади мужассам. Чунки юрт равнақи, миллат истиқболи кўп жиҳатдан бугун мактаб партасида таҳсил олаётган ўқувчиларга боғлиқ.

Бу борада мактаб, оила, маҳалланинг ҳамкорликдаги фаолиятигина сезиларли самара беришини ҳаёт кўрсатиб турибди. Болани мактабда муаллим, оилада ота-она, маҳаллада қўни-қўшнилар назорат қилишади, кузатишади. Аммо мазкур тартиб бузилсачи?! Масалан, ота-она "Ўғлим, ёки қизим мактабда", деб, ўқитувчи "Ўқувчим бирор сабаб билан дарсга келмаган бўлса керак", деган хаёлда, қўшни "Бировнинг боласи билан нима ишим бор", сизу биз "Менга барибир эмасми", қабилида иш тутсак-чи?! Бу тахлит совуққонлик, таълим-тарбия ишига бир ёқламалик билан ёндашув бола тарбияси, бўш вақтининг назоратсиз қолишига ва оқибатда унинг компьютер ўйингоҳларида бемаъни суратлар, ўйинлар томошаси билан овора бўлиб қолишига сабаб бўлмаяптимикан, деган мулоҳазага борасан, киши.

Тўғри, бозор иқтисодиёти шароитида тадбиркорлик, ишбилармонлик — давр талаби. Аммо маънавий инқироз эвазига пул топишнинг бу каби "услуби"дан кўра компьютерларга болалар ёши, дунёқараши, фикрлаш доирасига мос бирор фойдали дастурлар жойлаштирилса, мақсадга мувофиқ бўлармиди, назаримизда.

Халқда, "Бирники мингга, мингники туманга", деган нақл бор. Ахир, дарс вақтида компьютер ўйингоҳларида бемаъни, ҳаёсиз суратларни томоша қилаётган, урйиқиту "қон"ли тўқнашув ўйинларини бошқараётган бола машғулотларда фикри чалғимай билим олиши мумкинми? Тўлқин, Анварлар эртага бошқа бир тенгдошини компьютер ўйингоҳига бошлаб келмаслигига ким кафолат бера олади?

Биз қайсидир ўқитувчи ёки мактаб маъмурияти ёхуд ота-онани фарзанд тарбиясида бефарқлиги учун қоралаш фикридан йироқмиз. Мақсадимиз — ҳар бир ота-она фарзандининг, ўқитувчи ўқувчисининг, маҳалладошлар қўшни боланинг юриш-туриши, бўш вақти, ким билан дўст тутинаётганига бефарқ бўлмаслик миллат тақдирига даҳлдор эканлигини эслатиб қўйиш, огоҳ этиш, холос.

Моҳира ШАКАРОВА,
"Адолат" мухбири.

Пиру бадавлатлар

ШУНДАЙ ЯШАР ОДАМГА ОДАМ

Кексаларнинг дуосини олсангиз муродингиз ҳосил бўлар экан. Биз сўз юритмоқчи бўлган ажойиб инсоннинг ҳаёт йўли ёшлар учун бир мактаб. Она қорнидан тушган бир парча этнинг одам бўлиб вояга етишининг ўзи бўлмайди. Бунинг учун кўп машаққатли меҳнат, меҳнат бўлганда ҳам масъуллик бурчи зарур бўлади.

Одам сўзи араб алифбосида уч ҳарф йиғиндисидан иборат бўлиб, Бош бобомиз исмларидир. Ана шу ҳарфларда илоҳий мазмун жоба-жо этилганки, унинг биринчиси "О" — одил, одоб, олим ва оламга иштебоҳдир. Иккинчиси — "Д" — донолик, дилнинг равшанлиги ва қалбнинг бирлиги, дуогўйликка ишорадир. Учинчиси — "М" — мўъмин маъносини ифодалаб, меҳнаткаш, меҳр-мурувватли ва муҳаббатлиликни билдиради.

Одамнинг таърифи ана шундай маъноларни ўзида ифода этади. Одамнинг аълоси яхши хулқида, адли фазилатида намоён бўлади. Бизнинг қаҳрамонимиз Ғофур бобо Юсуповда асл ўзбекнинг тимсолини кўрасиз. Кўринишдан барваста бўйли, юзи жавдар буғдойдан ранг олгандай силлиқ, истараси иссиқ, чеҳрасидан ҳамиша нур балқиб турадиган, ниҳоятда мулоҳазали, самимий, хушфеъл, ширинсўз, барчани бир кўзда кўрадиган, сўзи билан луқмаси ҳалол ва камтарин инсондирлар.

Ғофур бобочалик ўзбекнинг дўпписини қадрлайдиган одам бўлмаса керак. Доим дўппини кийиб, ғоздай гердайиб, ўзбек миллатини улуғлаб юрадилар. У кишининг дўстлари, қадрдонлари жуда ҳам кўп. Яхшиси уларнинг Ғофур бобо ҳақидаги фикрларини тинглайлик-чи:

Биз, — дейди собиқ Ўзбекистон савдо вазири Мадамин ҳожи Ҳасанов, Ғофур ака билан кўп йиллар бирга ишлаганмиз. Ҳатто, у кишидан кейин савдо вазирлигига тайинланганман. Биз бир-биримиз билан худди ака-укалардек, ёки устоз-шогирддек ишлаганмиз. Бизнинг орамизда ҳеч қачон адоват, ҳасад ва хусумад бўлмаган. Мен "Ўзбекбирлашув"да, Ғофур ака "Ўзбексавдо"да бошлиқ бўлганимизда ҳам ўзаро келишиб иш кўрганмиз. Ишда адолатсизлик қилиб, бирор бир кишининг бурнини ноҳақдан қонатганимиз йўқ. Ҳатто, ўша собиқ СССРнинг Москвадан келган Гидлян бошчилигидаги "десантчи"лари ҳам бизни илма-тешик қилиб текшириб, ҳеч нарса тополган эмас. Аҳиллик барқарор бўлган жойда шайтонга ўрин йўқ, — дейдилар.

Ғофур бобонинг узоқ йиллик энг қадрдон дўстларидан бири, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, Беруний номидаги Давлат мукофотининг совриндори, иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси Зиёд Есенбоев бўладилар. Бу кишини Ғофур Юсупов ҳаётининг тадқиқотчиси деса ҳам бўлади. Зиёд ака у киши ҳақида ўнлаб мақолалар ёзганлар.

— Менинг Ғофур Ғиёс ўғлига жуда ҳам ҳавасим келади. Бу кишида гиназхонликни, бировдан ноўрин хафа бўлишликни, ножўя гап айтишликни кўрмадим. Бағрикенг, дилкаш, одамохунлар. Яхши-ёмон кунингда ҳамиша ёнингда бўладилар. Ўзини ҳам, дўстларини ҳам қадрлашни биладиган инсонлар, — дейди Зиёд Исломович.

Истиқлол юртида Ғофур Юсуповни кўпчилик танийди. У киши қадимий ва ҳамиша навқирон Тошкент шаҳрида 1914 йил январь ойида таваллуд топганлар. Меҳнат фаолиятларини оддий ғишт терувчиликдан бошлаганлар. Тўқимачилик саноати бўйича Москвада ўқиб келгач анча йиллар ана шу соҳага боғланиб қолдилар. Сўнг узоқ йиллар Сурхондарё, Хоразм ва Самарқанд вилоятларида раҳбар лавозимларида фаолият кўрсатдилар. Фидойиликлари туфайли ҳам элу юртнинг ҳурмату олқишига сазовор бўлганлар.

Одатда инсон ҳаёти, унинг толе ато этган тақдири билан ҳам боғлиқ бўлар экан. Ғафур Ғиёсович "Ўзбекбирлашув" бошқаруви раисининг биринчи ўринбосари, ўн беш йилдан ортиқ Савдо вазири лавозимларида шараф билан ишлаб, бу мураккаб соҳа ривожига муносиб ҳисса қўшган, ўнлаб шогирдлар етиштирган ажойиб талант соҳибидирлар. У кишининг дўстларидан бири, тиббиёт фанлари доктори, профессор Шабат Хўжаев айтадилар:

— Ғофур акадек инсонни ҳурмат қиладиган, дўстларига садоқатли кишини ҳеч жойда учратмаганман. Ўз касбининг билимдони ва устаси, кўплаб ёшларга мураббийлик қилганлар. Айниқса, меҳнатга муҳаббати, одамларга бўлган эътибори таҳсинга лойиқдир, — дейдилар.

— Мен — дейди Убайдулла Иброҳимов. — Ғофур акани 60 йил атрофида яхши биламан. Ўзаро борди-келди қилиб келамиз. У киши олти бор Ўзбекистон Олий Советига депутат бўлиб сайланганлар. Ўзбекистонда кўплаб бозорлар ва савдо уйларини қурдирганлар. Қўни-қўшнилари, маҳалла-кўй орасида катта обрўга эгалар. Муҳтожларга ҳамиша меҳр-мурувват кўрсатиб келади. Камтар ва сахий инсонлар. Ғафур ака билан танишганимга ва дўстлашиб қолганимга ярим асрдан ошиб кетди, — дейди ўзбек элининг таниқли адиби Мақсуд Қориев. У киши сира ишлаб чарчамайдилар. Адабий муҳит ва санъат одамлари билан ошнолар. Умар Хайём, Бедил, Аҳмад Яссавий, Навоий, Сўфи Оллоёр, Бобораҳим Машраб, Ҳувайдо, Ҳазиний, Хабибий, Чустий ва бошқа кўплаб шоирларнинг рубоий ва ғазалларини ёддан биладилар. Давраларнинг тўрида савлат тўкиб ўтиришларини кўрганимизда, янада у кишига бўлган ҳавасимиз ортиб кетади. Айниқса, катта-кичик тадбирларда, тўйу ҳашамларда сўзга чиққанларида воизликлари билан кўпчиликни маҳлиё қилиб қўядилар. Бир бор у кишининг суҳбатини эшитган одам, яна ва яна учрашиб, суҳбат қуришни жондилдан хоҳлайди. Тарихимиз, улуғ аждодларимиз ҳаётига жуда эътибор билан қизиқиб қарайдилар. Элу юрт орасида қадр, обрў-эътибор топган ажойиб инсонлардан бири. У кишининг фидокорона меҳнатлари улуғланиб, ўндан ортиқ орденлар, юзлаб фахрий ёрлиқлар ва нишонлар билан тақдирланганлар. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган савдо ходими фахрий унвонига сазовор бўлганлар. Бу зоти барокот шаънига раҳматлар, офарин ва тасаннолар беҳисоб ёғилган ва ҳануз ёғилиб турибди, — дейди Мақсуд Қориев.

— Қайси куни бир таниш аёлнинг фиғони фалакка чиққанини кўриб ҳайрон қолдим, — дейди Ғофур Ғиёсовичнинг умр йўлдоши Хайрихон ая. — Эмишки, Тошкентнинг Чилонзоридан Юнусобод туманига кўчиб ўтиб, жуда ҳам қийналиб кетганмишлар. Ё тавба, буни ҳаёт дейдилар. Эр қаёққа бошласа, хотин ва бола-чақа ўша ёққа кетаверади-да! Мана, биз Ғафур акани ҳукумат қаёққа юборган бўлса, ўша ёққа кўчкўронимизни, айниқса, 2 та катта чамадонни кўтариб кетаверардик.

Тошкентдан Сурхондарёга бориб ўн йил яшадик. Бир ўғил ва бир қизимиз ўша ёқда туғилган. Сўнгра, Хоразмга, Самарқандга борганмиз. Бундай ўйлаб қарасам, 17 жойга кўчган эканмиз. Қайси вилоятда яшасак, ўша ернинг одамлари билан тил топишиб, апоқ-чапоқ бўлиб кетардик. Ҳануз биз яшаган туман ва шаҳарлардан қадрдон таниш-билишларимиз келиб турадилар.

Турмушнинг аччиқ-чучугига чидаган одам бахт топади. Бироз оилавий қийинчиликларга бардош беролмаслик оқибатида турмуши бузилганлар ҳозир кўп. Нега, ҳайрон қоламан. Турмуш ҳам бир текис бўлмайди. Ҳаётда "Эр хотин қўш ҳўкиз" деган гаплар борлигини билмайдиганлар озмунчами? Эр аёлини, аёли эрини тушуниб, оғир-енгилига чидаб яшамоғи керак. Худога шукр, Ғофур акам билан бир-биримизни тушуниб яшаб келаётирмиз. Уч ўғил, уч қизни ўстирдик, ҳаммаси олий маълумотли. Фарзандларимиз ва набираларимиз орасидан ўнга яқин фан номзодлари, фан докторлари етишиб чиққанидан ғоят хурсандмиз. Фарзандлар, набира ва чевара, эваралар сони беҳисоб. Уларни санаб адашиб кетамиз. Борига шукр айтамиз. Ғофур акам билан бир ёстиққа бош қўйганимга ҳам бундай ўйласам 70 йил бўлиб қолибди. Биз бахтлимиз. Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор, — дейди Хайрихон ая.

Қишнинг рутубатли кунларидан бирида Ғофур Юсуповнинг хонадонига ташриф буюрдик ва у киши билан суҳбатлашиш бахтига муяссар бўлдик.

— Ҳаётимда кўп мамлакатларда бўлганман. Хорижликлар Ўзбекистондек қадимий ва ҳамиша навқирон юртимизни билмасликларидан афсусланиб, ич-ичимдан эзилиб кетардим. Ахир, дунё илм бешигини тебратган улуғ боболаримиз борлигини, тўғриси, ўзимиз ҳам яхши билмасдик. Мустабид тузум тилимиз ва миллий ва диний қадриятларимизни таҳқирлаган эди. Бошқалар бизга паст назар билан қарашларидан хўрланиб кетардик. Яратган эгамга ҳамду санолар, шукроналар айтаманки истиқлолга эришдик. Ўзбек бутун дунёга танилди. Ўзлигимизни, ким эканлигимизни англаётирмиз. Қуллик нима эканлигини билмайдиган, янги бир авлод етишиб чиқаётганидан хурсанд бўлиб кетаман, — дейди Ғофур бобо.

Ғофур бобо Юсупов олам-олам қувончларини яшира олмайдилар. Ахир тўқсон билан тўқнашиш осон эмас-да! Яна у киши ғурур билан тўлқинланиб шундай дейдилар:

— Мен бадантарбиясиз яшай олмайман. Терлаб жисмоний меҳнат қилишга одатланганман. Ҳар тонг тоза ҳаводан нафас олишликка нима етсин. Табиий маҳсулотларнинг организмга нафи кўп бўлади. Ҳар қандай ҳолатда ҳам спорт билан шуғулланишга вақт топаман. Спортнинг теннис турини жону-дилимдан яхши кўраман. Ўн беш йилдан ортиқ Ўзбекистонда теннис Федерациясига президентлик қилдим. Менинг теннисга қизиқишимга нописандлик билан қараганлар ҳам бўлган. Чунки у пайтларда теннисга эътибор кучли эмасди. Мустақиллигимиз спортнинг бу турига кенг йўл очди. Муҳтарам йўлбошчимиз раҳнамолигида Юнусободда теннис корти бунёд этилди. Нафақат теннисга, балки спортнинг кўплаб турларига, айниқса, миллий курашга эътибор қаратилди. Мустақиллик йилларида мамлакатимизнинг вилоятлари, туман ва шаҳарларида спорт иншоотлари қад ростлади. Жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришга оид Фармонлар, Қарорлар, Қонунлар чиқарилдики,бу билан баркамол, соғлом авлодни вояга етказишга эътибор берилаяпти. Ҳозир бир қатор спорт нашрлари чоп этиляпти. Айниқса,"Ойнаи жаҳон"имизда махсус "Ёшлар" ва шу йилдан бошлаб "Спорт" канали очилгани янада яхши бўлди,-дейди Ғофур ота.

Ҳа, Ғофур Ғиёс ўғли чин дилдан қувониб айтганларидек, ўзбек халқига мустақиллик берган имкониятларнинг сон-саноғи йўқ. Халқаро спорт мусобақаларида иштирок этишлик, ғолиб чиқишлик юртнинг обрўйини, миллатнинг нуфузини орттиради, албатта. Орамизда Ўзбекистонда хизмат кўрсатган жисмоний тарбия ва спорт ходими Ғофур Юсуповга ўхшаган спорт фахрийлари бор экан, уларнинг ҳаёт йўли бир мактаб эканлигини доим ҳис этамиз. Биз ҳам Ғофур бобо, сизни табаррук 90 ёшингиз билан чин кўнгилдан муборакбод этиб, яратгандан умрингиз зиёда бўлишини тилаб қоламиз. Худо хоҳласа юз билан юзлашиш насиб этсин ва доимо соғ-омон бўлинг деймиз.

Абдулҳамид ҲАБИБУЛЛАЕВ,
доцент

Баъзи юридик адабиётларни ўқиётганимизда кўзимиз "Миранда қоидаси" деган жумлага тушади. Лекин айнан шу қоида орқали инсонларнинг ҳаётида катта ўзгариш юз бериши мумкинлигини камдан-кам ҳоллардагина фаҳмлаймиз.

"МИРАНДА ҚОИДАСИ"

"Миранда қоидаси" тарихига назар ташлайдиган бўлсак, [illegible]

[illegible]

Диллора ҲАЙИТБОЕВА,
Воҳиджон ЎРИНОВ,
Тошкент Давлат юридик институти магистрантлари

Сўраган эдингиз...

МЕРОСНИНГ ҚОНУНДАГИ ИФОДАСИ

Ҳурматли таҳририят! Отамиз бундан бир йил муқаддам вафот этган эдилар. Уларнинг барча маросимларини ўтказиб бўлгач, отамиздан қолган мол-мулкни бўлишда марҳумнинг болалари, ота-онаси, ака-укалари ўртасида келишмовчиликлар чиқиб қолди. Шу сабабли мерос ҳақида батафсил тушунча беришингизни илтимос қиламиз.

Бувихол ПИРНАФАСОВА,
Сурхондарё вилояти Денов тумани.

Ушбу илтимосномага Фуқаролик ишлари бўйича Сурхондарё вилояти суди раиси Ҳўжамурод ТОҒАЕВ жавоб беради:

— Ўзбекистон Республикаси Конституцияси бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган мамлакатимиз иқтисодиётининг негизини ташкил этадиган мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баробар муҳофаза этилишини кафолатлаб берди. Мулк ва мулк ҳуқуқини вужудга келтирувчи объектлардан бири мерос ҳуқуқи давлат ҳимоясида эканлиги эътироф этилиб, мулкдорларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари кенгайтирилди.

1997 йилда амалга киритилган Фуқаролик кодексида мерос қонунчилигига жиддий ўзгаришлар киритилгани барчамизга маълум. Улар суд амалиётида айрим тушунмовчиликлар ва муаммоларни келтириб чиқарди. Шу боис мазкур қонунлар моҳиятини атрофлича ёритиш зарурияти туғилди ва Ўзбекистон Республикаси Олий судининг 2000 йил 22 декабрдаги Пленумида мерос ҳуқуқига оид ишларни кўришда қонунларни қўллашнинг айрим масалалари хусусида қарор қабул қилинди.

Қарорда судлар томонидан Ўзбекистон Республикаси Конституциясида белгиланган мерос ҳуқуқи қонун билан кафолатланиши, мулкдор мулкига ўз хоҳишича эгалик қилиши, ундан фойдаланиши ва уни тасарруф этиши тўғрисидаги ҳуқуқларнинг бузилиши юзасидан келиб чиқадиган низоларни ҳар тарафлама, тўлиқ, холисона ва синчковлик билан кўриб, қонунчиликка қатъий амал қилган ҳолда адолатли қарорлар чиқаришлари лозимлиги кўрсатилган.

Мерос очилган пайтда мерос қолдирувчига тегишли бўлган, унинг вафотидан кейин ҳам бекор бўлмайдиган барча ҳуқуқ ва мажбуриятлар, яъни мерос қолдирувчига тегишли бўлган хусусий мулк ҳуқуқи, кредит муассасаларида сақланаётган омонатларга бўлган ҳуқуқ, мулк билан боғлиқ бўлган айрим номулкий ҳуқуқлар ва мажбуриятлардан келиб чиқадиган талаб қилиш ҳуқуқи, деҳқон хўжалиги ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи мерос таркибига киришлиги аниқ ва кенг тавсифланган. "Фермер хўжалиги тўғрисида" ва "Деҳқон хўжалиги тўғрисида"ги қонунларнинг қабул қилиниши муносабати билан шу вақтга қадар Ўзбекистон Республикасида учрамаган томорқа ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи, ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқи, "Деҳқон хўжаликлари тўғрисида"ги Қонуннинг 9-моддаси, "Фермер хўжаликлари тўғрисида"ги Қонуннинг 12-моддасига мувофиқ меросхўрлар ўртасида тақсимланиши таъкидланган. Қонунлар ва қарорда деҳқон, фермер хўжаликларига берилган томорқа ер участкалари бўлиниши мумкин эмаслиги кўрсатилган. Бундан кўриниб турибдики, деҳқон, фермер хўжаликларининг томорқа ва ер участкаларидан ташқари бошқа мулклари ҳам меросга татбиқ этилади.

Бу ўринда, айнан фермер хўжалиги мулки юзасидан мерос улушини талаб қилиш бўйича Денов туманлараро суди томонидан шу йилнинг 30 январида кўрилган даъвогар Ч.Қурбонов ва бошқаларнинг жавобгар Бўрихол Қурбоновага нисбатан "Ж.Қурбонов фермер хўжалигининг мулкидан мерос улушини ажратиб бериш ҳақида"ги фуқаролик ишини мисол тариқасида келтириш мумкин.

Марҳум Ж.Қурбонов тузган фермер хўжалигининг мулки тақсимотида онаси, укалари, умр йўлдоши, болалари ўртасида низо келиб чиққан. Мулк марҳумнинг турмуш ўртоғи Б.Қурбонова, фарзандлари ва онаси У.Қурбоновалар ўртасида улушларига қараб тақсимлаб берилган.

Мерос қолдирувчининг олди-сотди, айрибошлаш, ҳадя ва бошқа шартномалар орқали тасарруф этилган мулклари кейинчалик бундай шартномалар суд томонидан ҳақиқий эмас, деб топилган тақдирдагина мерос таркибига киради.

Бунда мерос қолдирувчининг мулклари у томонидан тасарруф этилганда, яъни сотилганда, ҳадя қилинганда, айрибошланганда кейинчалик Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 113-128-моддаларида кўрсатилгандек, суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилганда, мерос қолдирувчининг ушбу мулкига меросхўрлар Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 1135-1139 моддалари бўйича ворислик ҳуқуқига эга бўладилар. Мерос қолдирувчига тегишли бўлган шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа номоддий бойликлар меросхўрлар томонидан амалга оширилиши ва ҳимоя қилиниши мумкин.

Шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа моддий неъматлар — шахснинг ҳаёти ва соғлиги, шаъни ва қадр-қиммати, шахсий дахлсизлиги, ишчанлик обрўси, хусусий ва оилавий сири, номга бўлган ҳуқуқи, тасвирга бўлган ҳуқуқи, муаллифлик ҳуқуқи ва бошқа шахсий номулкий ҳуқуқлар ҳамда туғилганидан бошлаб ёки қонунга мувофиқ тегишли бўлган бошқа номоддий неъматлардан иборат. Юридик шахс ҳисобланган ҳар қандай кооператив, тижорат ташкилотларига аъзолик ҳуқуқи, уларнинг фаолиятида иштирок этиш ҳуқуқи мерос таркибига кирмайди. Аммо мерос қолдирувчининг улуши мерос таркибига киради.

Омонатни банк муассасаларига қўйган омонатчи ўзининг вафотидан кейин омонатларини бошқа шахсларга бериш ёки давлатга ўтказиш ҳақида васият қолдирган бўлса ва бу омонат Фуқаролик кодексининг 18-бобида ёки Оила кодексининг 23-моддасида белгиланган умумий мулкни ташкил этса, омонатчининг васияти фақатгина ўзининг улушига нисбатан татбиқ қилинади. Бундан кўриниб турибдики, васият қолдирувчи фақатгина умумий мулкдан ўзига тегишли улушини васият қилиб қолдиришга ҳақлидир.

Олий суд Пленуми қарорининг 3-бандида мерос очилган пайтда ҳаёт бўлган фуқаролар, шунингдек, мерос қолдирувчининг ҳаётлик пайтида ҳомила ҳолида бўлган ва мерос очилгандан кейин тирик туғилган болалари васият ва қонун бўйича меросхўрлар бўлиши мумкинлиги кўрсатилган. Мерос очилган пайтда ҳаёт бўлган, мерос қолдирувчи билан қариндошлик муносабатида бўлган шахслар қонун бўйича меросхўрлар доирасига киради ҳамда қариндошлик даражасига қараб Фуқаролик кодексининг 1135-1138-моддалари талабига мувофиқ ворис бўла оладилар.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми қарорининг 4-бандида, Фуқаролик кодексининг 1139-1141-моддаларида кўрсатилган мерос қолдирувчининг меҳнатга қобилиятсизларнинг уч тоифасини бир-биридан ажратиш ҳақида баҳо берилган:

— Фуқаролик кодексининг 1141-моддаси биринчи қисмида кўрсатилганлар биринчи тоифа бўлиши учун биринчидан, улар мерос қолдирувчининг вафотига қадар камида бир йил унинг қарамоғида бўлиши, иккинчидан у билан бирга яшаган бўлиши, учинчидан меҳнатга қобилиятсиз бўлиши керак.

— Фуқаролик кодексининг 1141-моддаси 2-қисмида кўрсатилганлар иккинчи тоифа бўлиши учун биринчидан, Фуқаролик кодексининг 1136-1138-моддаларида кўрсатилган меросхўрлар жумласига мансуб бўлган мерос қолдирувчининг иккинчи, учинчи, тўртинчи навбатдаги меросхўрлари бўлиши, иккинчидан мерос қолдирувчининг вафотига қадар камида бир йил унинг қарамоғида бўлиши, учинчидан меҳнатга қобилиятсиз бўлиши лозим.

Фуқаролик кодексининг 1139-моддасида кўрсатилганлар боқиманда бўлиши учун биринчидан, мерос қолдирувчининг қариндошлари жумласига кирмайдиган, иккинчидан, меросхўр билан бирга яшамаган ёки бир йил муддатдан кам яшаган, учинчидан, ҳаёт кечириши учун бирдан-бир манба сифатида мерос қолдирувчининг қарамоғида бўлиб, ундан моддий ёрдам олиб турган меҳнатга қобилиятсиз шахс бўлиши керак.

Пленум қарорининг ушбу бандида айнан кимлар биринчи тоифали, иккинчи тоифали, учинчи тоифали меҳнатга қобилиятсиз боқиманда бўлиши белгилаб берилган. Пленум қарорининг 5-бандида меҳнатга қобилиятсиз ёки лаёқатсиз деб 55 ёшга кирган аёллар, 60 ёшга кирган эркаклар, биринчи, иккинчи, учинчи гуруҳ ногиронлари, шунингдек, 16 ёшга тўлмаган ўсмирлар, 18 ёшга тўлмаган ўқувчи болалар тушунилади.

Умумий пенсия ёшига етмасдан имтиёзли равишда пенсияга чиққан шахсларни меҳнатга қобилиятсиз деб ҳисоблаш учун, албатта тиббий муассасаларнинг хулосалари бўлиши шарт.

Мерос қолдирувчининг қарамоғида бўлишлик деганда, унинг томонидан бериб турилган моддий ёрдам шахснинг ҳаёт кечириши учун бирдан-бир асосий ва доимий манба бўлишини назарда тутмоқ лозим.

Олий суд Пленуми қарорининг 6-бандида тақдим қилиш ҳуқуқи бўйича ворислик қонун бўйича меросхўр мерос очилгунга қадар вафот этган тақдирда, унга тегишли бўлган улуш унинг авлодларига ўтишини назарда тутади.

Олий суд Пленумининг 8-бандида эса мерос қолдирувчи ўзига тегишли мол-мулкларнинг ҳаммасини ёки бир қисмини хоҳлаган бир ёки бир неча шахсга, шунингдек, юридик шахсларга, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига ва давлатга васият қилиб қолдириши мумкин. Васиятноманинг мазмунидан қатъи назар, мерос қолдирувчининг вояга етмаган болалари ёки меҳнатга қобилиятсиз болалари, шу жумладан, фарзандликка олган вояга етмаган болалари, меҳнатга қобилиятсиз эри (хотини) ва меҳнатга қобилиятсиз ота-онаси, шу жумладан, уни фарзандликка олган меҳнатга қобилиятсиз шахслар меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эгадирлар. Мажбурий улуш олувчиларнинг ҳиссаси, улар қонун бўйича ворис бўлганда олиши лозим бўлган ҳиссанинг ярмидан кам бўлмаслиги кўрсатилган. Айнан қарорнинг ушбу бандида мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўрларнинг ҳуқуқи бузилган тақдирда, суд васиятноманинг фақат мажбурий улуш олиш қисмини ҳақиқий эмас деб топиши мумкин.

Ушбу қарорнинг 9-бандида васиятнома бир томонлама битим бўлганлиги сабабли, васиятномани ҳақиқий эмас деб топиш ҳақидаги низолар Фуқаролик кодексининг битимларни ҳақиқий эмаслиги тўғрисидаги қоидаларга риоя қилиб ҳал этиш керак.

Олий суд Пленуми қарорининг 10-бандида меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома мерос очилган кундан эътиборан олти ой ўтгандан кейин меросни қабул қилиб олган меросхўрларга берилиши, айрим ҳолларда Фуқаролик кодексининг 1146-моддаси 3-қисми талабига мувофиқ, гувоҳнома олти ойлик муддат тугамасдан ҳам берилиши мумкин.

Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномани олиш вориснинг ҳуқуқидир. Гувоҳнома олинмаганлиги ворислик ҳуқуқини йўқотган деган тушунчани бермайди. Олий суд Пленуми қарорининг 11-бандида мерос қолдирувчининг ўзига қонуний асосларда тегишли бўлган мулкларгина мерос таркибига киришини инобатга олиб, ўзбошимчалик билан қурилган ёки тегишли тартибда расмийлаштирилмаган турар-жой ва хоналарга нисбатан ворисларга эгалик ҳуқуқини белгилашга судлар йўл қўймаслиги даркор. Бундан кўриниб турибдики, ўзбошимчалик билан қурилган уй, дала, ҳовли, гараж ва мерос қолдирувчининг вафотига қадар тегишли тартибда расмийлаштирилмаган бино ва иморатларга нисбатан тузилган васиятнома қонуний кучга эга эмас.

Мерос қолдирувчининг вафотидан сўнг тегишли ҳокимият ёки суд томонидан мерос қолдирувчига эгалик ҳуқуқи белгиланиши билан мерос очилган ҳисобланади. Бундай ҳолатлар ҳозирги кунда амалиётда жуда кўп учраб турадиган ҳолатлар бўлиб, низоли уйларга эгалик ҳуқуқи берилмаган бўлсада, лекин мерос қолдирувчилар томонидан васиятлар қолдирилиб, ундан кейин туман ҳокимиятлари томонидан вафот этган шахсларга ҳам эгалик ҳуқуқи белгиланиши ҳоллари юз бермоқда.

Олий суд Пленуми қарорининг 12-бандида Фуқаролик кодексининг 1132-моддасига мувофиқ, васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчиларнинг турар-жойдан умрбод фойдаланиш ҳуқуқи, бу турар-жойга мулк ҳуқуқи кейинчалик бошқа шахсга ўтганда ҳам ўз кучини сақлаб қолишлиги, шу сабабли, бу ҳолат тарафлар ўртасида тузиладиган шартномада қайд этилмоғи лозимлиги кўрсатилган.

Агар турар-жойдан фойдаланиш тартиби васиятнома шартларига мос келмаса ёки васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчилар ёхуд турар-жой эгасининг ҳуқуқи бузилишига олиб келса, бундай ҳолда тарафлар ўртасидаги низолар суд томонидан ҳал этилади.

Олий суд Пленуми қарорининг 13-бандида мерос қолдирувчининг номоддий неъматларга бўлган ҳуқуқлари унинг ворислари томонидан амалга оширилиши ва ҳимоя қилиниши мумкинлиги кўрсатилган.

Агар меросхўр меросни қабул қилмаган ва мерос мулки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига, давлатга ёхуд бирон-бир шахснинг эгалигига ўтказилмаган бўлса, меросхўр истаган вақтда меросга бўлган ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома олиш учун нотариусга мурожаат қилиши мумкин. Бундай гувоҳномани бериш рад этилган тақдирда, меросхўр нотариуснинг ҳаракати юзасидан ФПКнинг 273-моддасига мувофиқ, судга мурожаат қилишга ҳақли.

Олий суд Пленуми қарорининг 15-бандида ишни суд мажлисида кўришга тайёрлашда судья ФПКнинг 158-159-моддалари талабларини тўлиқ бажариши керак. Яъни тарафларнинг ҳуқуқий муносабатларини кўришда амал қилиш лозим бўлган қонунни, тарафларнинг талаб ва эътирозларини асословчи фактларни аниқлаши, ишга қўшимча жавобгар ва учинчи шахсларни жалб қилиши, далиллар тўплаш доирасини аниқлаши зарурлиги кўрсатилган. Жумладан, мулкка бўлган ҳуқуқ ва уни бўлиш ҳақидаги даъволар қўзғатилган бўлса, судья мерос қолдирувчининг вафот этганлиги тўғрисидаги гувоҳнома ёки унинг нусхаси, меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома, тарафларнинг меросхўр эканлигини тасдиқловчи ҳужжатлар (никоҳ, туғилиш, фарзандликка олганлик гувоҳномалари оталик белгиланган ҳужжатлар вафот этганнинг қарамоғида бўлганлиги тўғрисида турар-жой органи маълумоти), мерос мулкининг рўйхати олинганлиги ва қиймати кўрсатилган. Далолатномалар, мерос мулкининг вафот этган шахсга тегишлилиги (инвентаризация бюроси маълумотномаси, олди-сотди, ҳадя, айрибошлаш, алмаштириш шартномалари, омонат дафтарчалари, ҳисоб варағидан кўчирмалар) ҳақидаги ҳужжатларни тақдим этишни таклиф қилади. Зарур топилганда бу ҳужжатлар судьянинг ўзи томонидан ҳам талаб қилиб олиниши ҳам мумкин.

Олий суд Пленуми қарорининг 16-бандида судлар мерос мулкидан меросхўрларнинг улушини белгилашда фоиз ҳисобида эмас, балки қисм, улушларда ҳисоблашлари лозимлиги кўрсатилган.

Олий суд Пленуми қарорининг 17-бандида ФКнинг 1151-моддаси талабидан келиб чиққан ҳолда, судьяларга мерос қабул қилиш учун муддат татбиқ қилинмаслиги уқтирилган. Бундан шундай фикрга келиш мумкинки, Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 150-моддасида кўрсатилган умумий даъво муддати — уч йил бўлиб, бу муддат мерос қабул қилиш учун татбиқ қилинмайди.

Олий суд Пленуми қарорининг 18-бандида ФКнинг 1147-моддасига мувофиқ, қонун ёки васият бўйича меросхўр ўзининг ворисликка чақирилганини билган ёки билиши лозим бўлган кундан бошлаб олти ой ичида меросхўрлар жумласига кирадиган навбатдаги бошқа шахслар фойдасига меросдан воз кечишга ҳақли.

Кўриниб турибдики, мерос ҳақида юртимизда етарли ҳуқуқий ҳужжатлар бор. Фақат ҳар биримиз уларни ҳар томонлама чуқур билишимиз лозим. Ана шунда бу борада турли тушунмовчиликлар келиб чиқмайди.

Хотира — қалбдаги ҳайкалдир

"Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист", "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби" Бердиёр Аҳмедов ҳақида бундан уч йил олдин "Qjnun humoyasida" журналида "Яхшиликни соғиниб яшайдиган" номли мақола бергандик. Яқинда Бердиёр отанинг турмуш ўртоғи Комила опа ижодий жамоамизни янги йил билан табриклаб, турмуш ўртоғидан қолган эсдаликларни таҳририятга ташлаб кетди.

БУНИ УМР ДЕРЛАР...

— Ҳаёт экан, — дейди Комила опа. — Домланинг вафот этганига икки йилдан ошди. У кишининг ишларини шогирдлари ва фарзандлари давом эттираяпти.

Бердиёр Аҳмедовни республикамизда кўпчилик ҳуқуқшунослар яхши билишади. У киши 34 йил ТошДУ юридик факультетида декан ва кафедра мудири вазифасида ишлаган. Домланинг раҳбарлигида 11 киши фан номзоди, 1 киши фан доктори даражасига эга бўлди. Уларнинг кўпчилиги ТДЮИда бўлғуси ҳуқуқшуносларга дарс бермоқда.

Ҳуқуқшунос олимлар Бердиёр отани "Жиноят кодекси"нинг отаси дейишади.

— Собиқ Иттифоқ даврида барча қонунлар марказ назоратида бўларди, —дейди Комила опа. — Домла 1959 йили Москвада "Ўзбекистон ССР Жиноят кодекси", "Аҳлоқ тузатиш ва меҳнат кодекси"нинг ишчи гуруҳига раҳбарлик қилди.

Бердиёр ота 1939 йили Тошкент юридик институтини битиргандан сўнг Самарқанд вилоят прокурори ўринбосари лавозимига ишга юборишди. Давр оғир эди. Ўша вақтда прокуратура тизими малакали мутахассисларга муҳтож эди. Ёш ҳуқуқшунос Бердиёр Аҳмедов ишончни оқлаш учун тунни кунга улаб ишлади. Кўпгина ходимлар у каби прокуратура идорасида ётиб ишларди.

Б.Аҳмедов ишда ўзини кўрсатди. Бедор ўтказилган тунлар зое кетмади. 1941 йили Наманган вилояти прокуратурасига бошлиқ қилиб юборишди. У вилоят прокуратурасининг тамал тошини қўйди. Прокуратурани ёш, иқтидорли кадрлар билан тўлдиришга ҳаракат қилди.

— 1943 йили Усмон Юсупов чақирибди, — деб эслайди Комила опа. — Замон оғир. Уруш кетаяпти. Сени биз мулоҳаза қилиб Республика Бош прокурорининг биринчи ўринбосари лавозимига қўйишга қарор қилдик, — дейди у. — Одамлар урушда ўғлидан, отасидан, аёллар эрларидан ажралаяпти. Лекин билиб қўй, шундай оғир вақтда яхши яшаш учун порахўрлик қилсанг ўзим сени отаман, деган экан.

Домла Усмон отанинг ана шу сўзларини шогирдларига ҳам тез-тез такрорлашдан чарчамасди.

Домла асли сирдарёлик бўлса-да, Тошкентдан уй олмади. Ўзига бериладиган уйларни ҳам шогирдларига берди. "Юрфак"нинг декани бўлган, Бош прокурорнинг 1-ўринбосари вазифасида ишлаган одамнинг уйи йўқлигига кўпчилик ишонмайди. Бир умр онамдан қолган уйда у киши билан яшадик. Тақдирдан нолимайман. Нима топса шогирдларига берарди. Бу ёруғ оламда таъмасиз яшади.

— Отам ҳаётда пок яшаб ўтди. "Мен ўзим ҳаётнинг қийинчиликлари енгиб шу даражага етганман, сенлар ҳам шундай қилинглар" дерди, — дея эслайди Бахтиёр ака. — Қўли ҳоҳлаган жойга етган даврда ҳам фарзандлари учун бировдан илтимос қилмаган. Инсон бахтини ўз қўли билан яратиши керак дерди.

Бердиёр Аҳмедов 1954 йили Ломоносов номли Москва давлат университетида номзодлик диссертациясини ҳимоя қилди. Ўша даврда ўзбек йигитининг бу муваффақияти кўпгина рус олимларини ҳайратга солган эди. Б.Аҳмедов изланишдан толмади. Тошкентга келиб ТошДУнинг юридик факультетида ишини давом эттирди. Бердиёр отанинг кўплаб шогирдлари суд, адлия, прокуратура соҳаларида фаолият кўрсатаяпти.

Бердиёр ота Президентимиз Ислом Каримовнинг шахсий мактубини олишга муяссар бўлган инсон.

Комила опа бу мактубни кўз қорачиғидай асрайди.

— Домланинг номларини Шайхонтоҳур тумани Оқилон маҳалласидаги 1-Оқилон кўчасига қўймоқчимиз, — дейди Комола опа. — Ҳозир туман ҳокимиятига ҳужжат тайёрлаяпмиз.

Ёзувчи Мақсуд Қориевнинг "Ҳуқуқшунос бўлиш осонмас" деган китобида "Табрикка сазовор олим" мақоласи ўрин олган. Унда Бердиёр отанинг умр йўли ҳақида сўз боради. Муаллиф қаҳрамонига китобини совға қилиб шундай дея дастхат ёзиб беради. "Муҳтарам Бердиёр Аҳмедович! Сиз яратган ҳуқуқшунослик мактаби бўлғуси ҳуқуқшунослар учун ўрнак бўлишга арзигуликдир".

Бердиёр Аҳмедов 90 ёшдан ошганда ҳаётдан кўз юмди. Ундан ҳуқуқий мавзуда кўплаб илмий асарлар қолди. Уч фарзандни вояга етказди.

У кишининг ўндан ортиқ неваралари йигирмадан зиёд чеваралари бобосининг ишларини давом эттираяпти.

Донишмандлар инсон умрини дарёга қиёс қилишади. Дарё ўз йўлида чўлларни бўстонга айлантиргани каби яхши инсон умри давомида яхши фарзандларни вояга етказди, элга нафи тегадиган шогирдлар тарбиялайди.

Бердиёр Аҳмедовнинг умр йўлига назар солганда ана шу фикрлар ёдимизга келди. Яхшилар ҳеч қачон ўлмайди, уларнинг ибратли ишларини келажак авлод давом эттиради.

Зайниддин МАМАДАЛИЕВ,
журналист.

ҲИКМАТЛАР ХАЗИНАСИ

Инсоннинг шахсий саодатини ва камолотини таъмин этиш тарбиянинг асл мақсадидир.

Баданни ювиб, тозалаб туриш лозим, буни ҳеч ким инкор этмайди. Шу билан бирга, қалбни ҳам пок-соф ҳолда тутиб, гўзал ахлоқли, тарбияли бўлиш яна ҳам яхшироқдир.

Ҳаётда бадан ва фикрнигина тарбия қилиш кифоя қилмайди, хулқ-атворни ҳам тарбия қилиш зарурдир.

Фарзандларга гўзал тарбия бермаган одам ўз оиласининг бахт-саодатини барбод этади, кулфат ва машаққатларга гирифтор қилади.

Эй йигит, агар сенга иззат, шараф, обрў ва улуғ мартабага эришиш керак бўлса, хушфеъл-атворли бўл, ҳеч кимга ёмонлик истама, яхшилик қил.

Эркакларга ҳақорат кўзи билан эмас, эътибор кўзи билан, хотин-қизларга шафқат ва марҳамат кўзи билан қара.

Ҳар ким тилини тийса, тинч ва саломат яшайди, кўнглига нима келса, шуни валдираб сўзлаб юрган киши фалокатга учрайди.

Яхшилик қилиш қўлингдан келмаса, ёмонлик ҳам қилма, ножўя ишлардан сақлан, бу ҳам ўзига кўра яхшиликдир.

Ўзинг кўтара олмаган сўзларни бошқаларга сира ҳам юклама.

Тўғри сўзлаган, тўғри ишлаган ва қўлидан келгунча ҳар кимга яхшилик қилган одам нажот топади, иззат-обрўга эга бўлади, умрини роҳатда кечиради.

Гуноҳларнинг энг зўрлари: одам ўлдириш, ота-онанинг дилларини ранжитиш ва ёлғондан гувоҳлик беришдир.

Одам боласининг орзу ва муродга эришмоғи фақат хушмуомалалик соясида ҳосил бўлади.

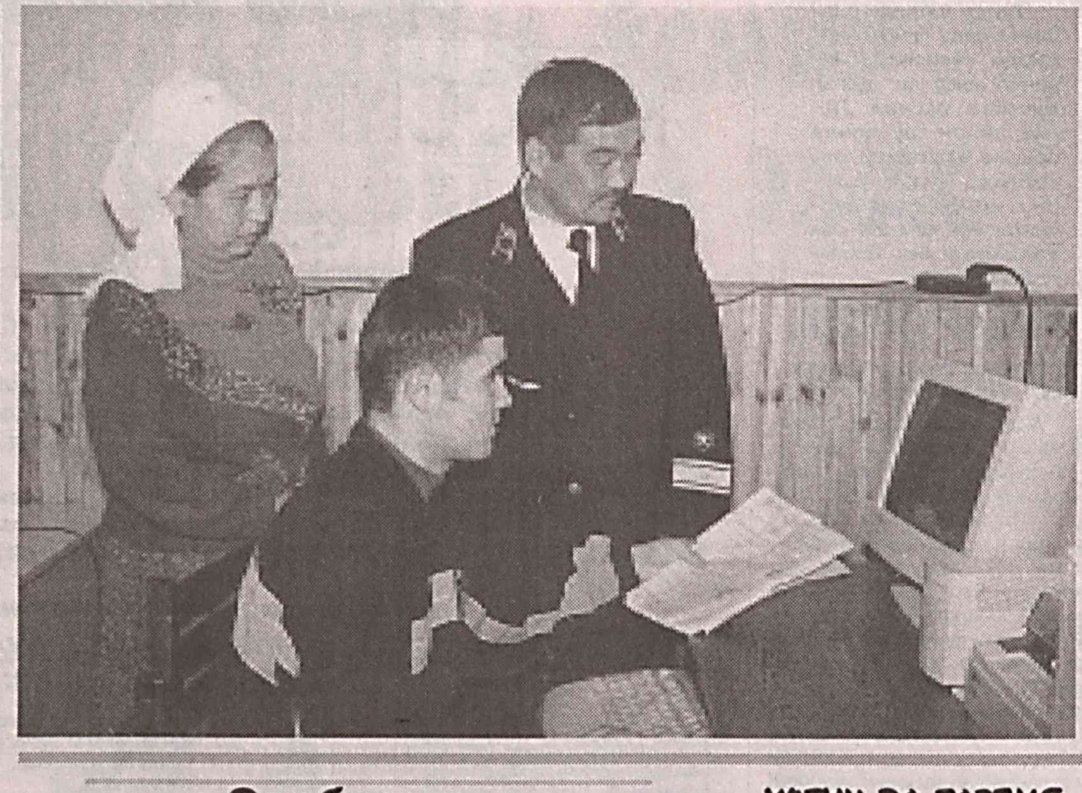

Элга сидқидилдан меҳнат қилиб келаётган Қорақалпоғистон Республикасининг Қўнғирот туманидаги "Қорақалпоқ темирйўл бекати" ходимларининг ишидан бугун кўпчилик мамнун. Ўз фаолиятларини бугунги кун талабларига мувофиқ олиб бораётган жамоа мижозларга сидқидилдан хизмат қилиб келмоқда. Бу ерда яратилган шароитлар соҳа ходимларининг муваффақиятини мустаҳкамлашга ёрдам бераяпти.

Суратда: темирйўл бекати бошлиғи Қанатбой Усанов ходимлар Қамажой Хўжабоева ва Одилбек Худоёров билан.

Нурмамат АЛМУРОДОВ олган сурат

КИТОБ ТАҚДИМОТИ

Яқинда миллий матбуот марказида "Қишлоқ фожиаси: жамоалаштириш, қулоқлаштириш, сургун (Ўрта Осиё республикалари мисолида)" номли китобнинг тақдимоти бўлиб ўтди.

Муаллиф Андижон Давлат Университети профессори, "Мерос" халқаро илмий-амалий экспедиция жамғармасининг раиси Рустам Шамсутдинов ушбу асари орқали совет мустабид тузумининг халққа қарши олиб борган яна бир даҳшатли тадбирини фош этган. Бу китоб XX асрнинг 30-йиллари бошида мамлакатимизда олиб борилган жамоалаштириш компанияси тарихига бағишланган бўлиб, аниқ далиллар асосида очиб берилган.

Китоб уч бобдан иборат бўлиб, I-бобида жамоалаштириш, қулоқлаштириш ва бу сиёсатга қарши ҳаракатлар ҳақида сўз юритилади. II-боб "қулоқлар сургуни" деб номланган бўлиб, унда 1930 йилдан 1937 йилгача бўлган сургунлар ва муҳожирликдаги "қулоқлар" ҳақида муфассал тасаввур берилган.

"Сургун азоблари" деб номланган III-бобда Украина ва Шимолий Кавказга сургун қилинган юртдошларимиз, Ўрта Осиёдаги "меҳнат посёлкалари" ва "қулоқлар"нинг она юртларга қайтиши ҳақида ҳикоя қилинади.

Шерали ОТАБОЕВ, "Адолат" мухбири.

КУЛГИ БЕКАТИ

Тутоқиб кетган дам олувчи меҳмонхона эгасига зорланяпти:

— Мен ижарага олган хонангизни роса мақтовдингиз. Ҳолбуки, томи тешик экан, чакка ўтяпти. Қачонгача давом этади бу ҳол?

— Қизиқ экансиз-у! Мен қаёқдан билай. Мен бор-йўғи меҳмонхонанинг эгасиман, об-ҳавони олдиндан айтиб берадиган институт эмасман.

***

Санаторий ошхонасида:

— Мен бир неча йилдан бери шу санаторийда дам оламан. Авваллари доимо шу овқатнинг ичида икки тўғрам гўшт бўларди. Нега ҳозир фақат бир тўғрам гўшт бор?

— Кечирасиз. Ошпазимиз янги, ҳали бу гўштни иккига бўлиб беришни ўрганагани йўқ.

***

— Назаримда, дам олмасам бўлмайди, шекилли, — дейди официантка кафе хўжайинига, — ранги-рўйимдан мазам қочган кўринади.

— Нега бундоқ деяпсиз?

— Қайтимини берсам, эркаклар санаб оладиган бўлиб қолишди.

***

Талаба курортда ижарага олаётган уйининг бекасига манзур бўлиш учун хушомад оҳангида деди:

— Ўтган йили кетаётганимда бекам йиғлаб қолган эди...

— Менда бунақа бўлмайди! Мен ижара ҳақини олдиндан олиб қўяман.

***

Ярим кечада Сочининг хилват кўчаларидан бирида:

— Агар сиз менга юз сўм берсангиз, битта ҳурматли одамнинг ҳаётини сақлаб қоласиз...

— Кечирасиз, лекин унақа ҳурматли одамдай кўринмаяпсиз-да.

— Биламан. Мен сизни назарда тутяпман.

***

Хотини эридан сўрапти:

— Нега қўшнимиз билан шахмат ўйнамай қўйдингиз?

— Ҳадеб ғирромлик қиладиган, ютқизса жанжал кўтарадиган одам билан сен ўйнармидинг?

— Йўқ, албатта.

— Қўшнимиз ҳам ўйнамай қўйди.

***

Чўкаётган кеманинг капитани йўловчиларга мурожаат қиляпти:

— Сизлардан бирортангиз худонинг инояти билан омон қолишдан умидворми?

— Ҳа, мен умидворман, — деди бир йўловчи.

— Жуда соз-да! — деб хитоб қилибди капитан. — Қайиқда битта жой етишмай турувди.

***

Янги турмуш қурган йигит-қиз кемада никоҳ сафарига чиқишипти.

— Нима дейсан? — деди хавотир билан жувон. — Денгиз касали менга кор қилмасмикин?

— Қўрқма, жоним, эрга муҳаббат ҳар қандай денгиз касалини тузатиб юборади.

— Буни ўзим ҳам биламан, қайтишда нима бўларкин дейман-да...

***

— Кеча деразангдан хотининг билан ўпишаётганингни кўриб қолдим.

— Хўп қизиқ гапни гапирасан-да. Мен кеча, умуман, уйда эмас эдим.

***

Хотини машина ҳайдаб кетаётган эрига:

— Бурилиш сигналини ёқ; тормозни юмшоқроқ бос; бунақа кескин бурилма...

— Худо ҳақи, кўп вайсама! Сенинг ишинг — ДАН ходимига жилмайиш...

***

Паришонхотир профессор вагон-ресторандан қайтаётиб, ҳеч ўзининг купесини тополмайди.

— Купенинг номерини эслаёлмайсизми?

— Йўқ. Фақат бир нарса аниқ эсимда — тушликдан олдин мен ўтирган купенинг деразасидан аллақандай кўл кўриниб турарди.

Одобнома

XIX асрнинг иккинчи ярми ва XX аср бошларида яшаб ижод этган маърифатпарвар олим Ризоуддин ибн ФАХРУДДИНнинг «Оила» асари бугунги кунда ҳам аҳамиятлидир. Биз «Одобнома» рукни остида муштарийларимизга ушбу китобдан айрим парчаларни бериб борамиз.

Ризоуддин ибн ФАХРУДДИН

Оила

ОИЛА ВА ХОТУН

Эр ила хотуннинг қонуний сувратда бирга қўшилганларидан ва бир вужуд бўлишларидан оила ташкил бўлур. Эр ўзи учун бир хотун танлаб, дунёда бўлган тириклигида шодлигу қайғусида, ҳар бир яхши-ёмон кунида суянчиқ бўладиган, жонига роҳатбахш этадиган бир сирдош топур. Хотун одам боласида бўлган хулқларни гўзаллаштирурки, бунга сабаб қаттиқ кўнгулларни юмшатувчи, инсонларни жонивор эмас, инсон этувчи бир қут бўлганидандир. Зеро, дўстлик ва яқинлик каби нарсалар нақадар маҳкам бўлса-да, оила ташкил этишда қудратлари етмас.

Хотун ходима эмас, балки оиладир. Чунки, эрлар оиланинг раислари бўлсалар, хотунлар уларнинг тасарруфларида бўлган оила-ю уйларнинг мудирлари бўлурлар. Шу боисдан уларга оила демак дуруст бўлур. Буюк бир зотнинг айтганига кўра, хотун идорасида бўлмаган бир уйда турувчиларга ҳам оила дейилмас. Хотун солиҳа бўлиш шарти билан дунё ва охиратнинг саодатига-ю ҳар турли роҳатларга сабаб бўлур.

Эзгу хотун эрининг молини сақлар, эрига келадиган балоларни даф қилур, ғайратли бир аскар каби барча куч-қудратини сарф қилур, кўп вақт баъзи нарсаларда иқтисод этиб, кўпмиозми мол йиғур-да, зарурат бўлганда эрига чиқариб бериб, уни шодлантирур.

Агарда оила кемага ўхшатилса, хотун кеманинг қуйруғи (рули) ҳукмида бўлур. Дарёда катта қувватга эга бўлган кема қуйруқ ҳаракатига эргашиб юргани каби, мамлакат мисолида бўлган оилаларда оила ичида бўлган хотун ҳаракатига эргашурлар. Кўз ўнгимизда бўлган халқларнинг аҳволи, хотунлар аҳволи билан бир вақтда муносиб бўлмоғи ушбу даъвонинг дурустлигини исбот этур. Хотунлари тарбияли бўлган халқ тарбияли-ю, хотунлари тарбиясиз бўлган халқ тарбиясиз, хотунлари тиришқоқ, тадбиркор иродали бўлган халқ бою, хотунлари ялқов ёки исрофгар халқ фақир бўлиши аниқдир.

ХОТУН ВА ТАРБИЯ

Оиланинг асл устуни хотундир. Зеро эркаклар хулқу тарбия хусусида хотунлардан бошқа ҳеч бир кимсага бўйсунмаслар. Ҳатто буюк мактабларда-ю олий фикрли одамлар ҳузурида илм олувчилар ҳам оналаридан олган тарбиялари билан яшарлар ва бу тарбияни сўнгги кунларига қадар сақлар. Шу сабабдан ҳам файласуфлардан бири: "Инсонлар ҳар вақт хотунлар истагани каби бўлажаклар, агарда буюк ва фазилатли одамларга эҳтиёжингиз бўлса, хотунларга буюклик ва фазилат ўргатингиз" демишдир.

Тарбияли хотун ота-онасини, эр ҳамда боласини бутун оила хулқини, оилага муносабатли бўлган дўсту қўшниларини, ходиму ходималарини тарбия-ю ҳусни хулқи билан мамнун қилур. Ўзи ҳам бахтли ўлароқ умр сурур. Аммо тарбиясиз хотун бунинг аксини қилиб, ота-онасини, эру боласини эл масхарасига қолдирур. Ўзи ҳам бахтсиз ўлароқ яшар, болаларини тарбиясиз қолдириб, умрларини барбод қилур.

Натижада қизлик ва оналик каби дунё ва охират неъматларидан ҳам маҳрум бўлур.

Бир инсон нақадар бою нақадар мартаба соҳиби бўлса-да, унинг тарбияли хотуни бўлмаса, у бахтли эмас. Зеро, бахт оиласи ичида роҳатли умр кўрмакдан иборат бўлиб, оила ичида роҳат кўрмаган инсон, оила ташқарисида ҳам роҳат кўра олмас.

(Давоми бор)

МАТОНАТ

Донишмандлардан бири ўз дўстларига шундай насиҳат қилди:

— Жаҳл ўтини чидам, бардошлик суви билан ўчиринг, қаҳру ғазаб тиканларини сабр-тўзим ўти билан ёндиринг, сийнангиз ҳасад дуди билан хиралашмасин, кўнглингиз лавҳида адоват нақшлари ўрин олмасин. Жон оғритар воқеалар юз берганда телба-девоналардек ҳаракат қилишдан, бошингизга қаттиқ мусибат тушганда умидсизлик гирдобидан сақланинг.

Ҳар ишингиз ўз андозасидан ташқари чиқмасин, ҳисобли иш тутинг, харажатингиз даромадингиз чегарасидан ошмасин, чиқимингиз киримингизга қараб бўлсин.

Одамга сабр гар
кўрингай заҳар,
Ниҳоят чидам
жонга бўлгай шакар.

АНДИШАСИЗ СЎЗЛАМА

Донолар мажлисида, улуғлар суҳбатида ўзига муносиб жойда ўтириш донишмандликдан дарак беради. Бошқаларнинг мартабаларига риоя қилиш ақлу идрокка эга бўлган одамда кўринади. Девоналарга ўхшаш андишасиз сўзлаш шармандаликдан нишон беради. Сабабсиз, ўринсиз кула бериш пушаймонлик билан натижаланади.

ИЧКИЛИКБОЗЛИК — ИЛЛАТ

бу ҳақда донолар нима дейди?

Ичкиликбозлик — барча иллатлар асосидир.

Абул Фарож

Ақл ва виждонимиз биздан шуларни талаб қиладики, ичкилик ичишни ташлабгина қолмай, балки у билан бошқаларни меҳмон қилмаслик керак.

Л.Н.Толстой

Ҳар қандай ҳужум ва жиноятлар ҳам халқни ва халқ бойликларини ичкиликбозликдек қийратмайди.

Ф.Бэкон

Ичкилик нафосатни ўлдиради, май ёшликни қисқартиради.

Гораций

Майнинг айтишича, ичган одам тўрт сифатга эга бўларкан. Дастлаб у товусга айланиб, ўзини кўз-кўз қиларкан, ҳаракатлари равон ва улуғворлик касб этаркан. Кейин маймун қиёфасига кириб, ҳамма билан ҳазиллашиб, майнавозликка ўта бошларкан. Ундан сўнг шерга ўхшаб, ўзига бино қўяркан, мағрурлиги тутиб, кучига ишониб кетаркан. Лекин охирида чўчқага айланиб, чўчқа сингари ахлатга ағнаб ётаркан.

Абул Фарож

Ичкиликбоз одам на ақлий жиҳатдан, на ахлоқий жиҳатдан ҳеч қачон олдинга қараб юрмайди.

Л.Н.Толстой

Мастликда на ақл, на ҳиммат бўлади.

Т.С.Сковорода

Май аввал юзга ранг берур,
Сўнгра уни безрайтирур.

Саъдий

Арақ ўзи оқ, аммо бурунни қизартириб, обрўни қора қилади.

А.П.Чехов

Мастлик — ақлдан озиш машқидир.

Пифагор

ЎН БЕШ НАСИҲАТ

Бир донишманднинг ўз фарзандига қилган насиҳатлари:

1. Яхши ватанпарвар бўлиш, ҳаётда муваффақият қозониш, жисман ва руҳан мукаммал бўлиш учун меҳнатни сев, иш одами бўл.

2. Ялқовликдан узоқлаш, ғайратли бўл, вужудингни ҳаракатга бағишла, тинма, тириш, олға бос!

3. Эҳтиёт бўл, ҳамма ишингда тартиб ва интизомга риоя қил.

4. Сенга жамият томонидан топширилган вазифани бекаму кўст адо қил.

5. Шарафинг, номусинг ва ҳаётингни қўриқла, бошқаларнинг ҳам шараф ва номусларига ҳурмат ва риоя қил.

6. Ҳақиқатни сев, юриш-туришингда содда ва табиий йўлни тут.

7. Самимий, пок қалбли, виждонли ва ҳақшунос бўл.

8. Мулойим, лутфкор, марҳаматли ва дўстпарвар бўл.

9. Мутаассиб (фанатик) бўлма, ҳур фикрли бўл.

10. Мутолаа ва текшириш билан ақлингни, зеҳнингни, фаҳм ва идрокингни тарбият қил, ўстир.

11. Қаноатли, ҳаммага меҳрибон ва ғамхўр бўл.

12. Ҳурматга сазовор бўлган кишилар ва нарсаларга эҳтиром қилишни унутма.

13. Мардлик, жасорат ва шижоатни ўзингга шиор қилиб ол.

14. Шараф ва номусингга доғ тушириш эҳтимоли бўлган ҳар турли завқ-сафодан кеч.

15. Гўзал ахлоқнинг матонати, ҳиссиётнинг олижаноблиги билан вужудингга сиҳат ва латофат бағишла.

ПЕДАГОГЛАР ЛОЙИҲАСИ

Бухоро шаҳридаги 8- ўрта мактаб педагогика жамоаси томонидан тайёрланган «Шаҳар куни» байрами сценарийси энг яхши лойиҳа деб топилди. Байрам шу йилнинг май ойида ўтказилади.

Айтиш керакки, ушбу байрам танловига бир нечта лойиҳалар тақдим этилган эди. Хусусан, улар орасида вилоят телерадиокомпанияси ходими Моҳира Раззоқова ва Бухоро музей қўриқхонаси илмий ходими Карим Рустамовлар ҳам бор.

Дастурга кўра, Регистон майдонида театрлаштирилган томошалар, "Бухоро" марказий ўйингоҳида катта концерт ўтказилиши, шунингдек, Бухоро шаҳрининг асосчиси Сиёвушга ҳайкал ўрнатилиши мўлжалланмоқда.

А.ҚУДРАТОВ

БОЖХОНАЧИЛАР ҲУШЁР

Қорақалпоғистонлик божхона ходимлари ўтган йилни муваффақиятли якунлашди.

- Ўтган йили давлат иқтисодиётини таъминлаш, ички бозорни ҳимоя қилиш борасида қатор ишлар амалга оширилди, - деди Қорақалпоғистон республикаси божхона бошқармаси ташкилий-нозирлик бўлимининг бошлиғи Бахтиёр Йўлдошев "Туркистон-пресс" мухбирига. - Ходимларимиз томонидан ўтган йили давлат бюджетига 5 миллиард 46 миллион 141,1 минг сўм маблағ туширилди. Бу 2002 йилга нисбатан 1,3 фоиз кўп демакдир.

Шунингдек, йил давомида 1226та контрабанда ва божхона қоидаларини бузиш ҳолатлари аниқланди. Божхона постларида Қорақалпоғистон республикасига олиб кирилмоқчи бўлган олти дона ўқ отар қуроллар, 197 дона ов милтиқлари ва ўқлари, 44 килограмм 550 грамм портловчи моддалар ушлаб қолинди.

Д.АБИБУЛЛАЕВ, "Туркистон-пресс"

Эл соғлиги юрт бойлиги

НАМУНАЛИ СИҲАТГОҲ

Сурхондарё дарё қирғоғида "Жайронхона" номи билан бунёд этилган сиҳатгоҳ республикамизда энг нуфузли шифохоналардан бири ҳисобланади.

— Сиҳатгоҳимизда, — деб ҳикоя қилади шифохона физиотерапия бўлими мудири Нурали Жовлиев. — 7 та бўлим фаолият юритади. Даволаш ишлари асосан табиий асосда олиб борилади. Мисол тариқасида айтадиган бўлсам, 56 та даволаш аппаратлари беморлар хизматида. Айниқса, паст ва юқори частотали токлар билан даволаш усулларимиз бош мия ҳамда юрак ва буйрак фаолияти функциясини нормаллаштиришда беморларга асқотмоқда. Электрофариз, ултрабинафша нурлар, магнит, қум, балчиқ, қўл массажи каби физотерапия усуллари шулар жумласидандир.

Биз бу ерда бўлганимизда 2-гуруҳ ногирони Оқбой Зоитов, Шоберди Ортиқов, Мамлакат Қурбонова сингари беморлар бизга шифохона шифокорлари хизмати ҳамда бу ердаги яратилган шарт-шароитлардан миннатдорчиликларини баён этишди.

Юқорида айтиб ўтганимиздек, шифо маскани каттагина қалин дарахтзорлар ичида жойлашган. Шу сабабли ҳам ҳавоси тоза, ёқимли, шифобахш.

— Касбим шифокор, — дейди шифохонанинг гинекология бўлими мудираси Раъно Қиличевна. — Битта фарзанд кўрганимдан кейин ўн йил фарзанд кўрмадим. Республикамизнинг кўплаб клиникаларида даволаниб қайтдим. Лекин фойдаси бўлмади. Ҳамкасбларимдан бири менга "Жайронхона"га боришни маслаҳат берди. Даволанганимдан сўнг бир фарзандим иккита бўлди.

Бугунги кунда сиҳатгоҳнинг 17 та врачи, 110 нафар ҳамшираси беморлар хизматида.

Турсун МАҲМАДАЛИЕВ, "Адолат" мухбири.

СУРАТЛАРДА: Нурали Жавлиев ҳамширалар билан физотерапия муолажаларига тайёргарлик бўйича суҳбат ўтказаяпти.

МУРУВВАТЛИ ИНСОН

Саксонинчи йилларнинг бошлари эди ўшанда. Янги уйга кўчиб борган кезларимиз. Тўрт ёшли қизчамнинг тўсатдан иситмаси кўтарилиб кетди. Қўшнимизникига "тез ёрдам"га қўнғироқ қилгани чиқдим.

— Ака, қизим касалланиб қолди, "тез ёрдам"га қўнғироқ қилиб олсам майлими, — дедим янги қўшнимдан ийманиб.

— Майли, бемалол деди барваста гавдали, юзларидан нур ёғилиб турган киши мулойимлик билан.

Аксига олиб "тез ёрдам"га қўнғироқ қила олмадим. Хунобим ошиб турган эди қўшним сўраб қолди:

— Тинчликми нима бўлди?

— Билмадим қизимнинг бирдан иситмаси кўтарилиб, алахлаяпти. Аксига "тез ёрдам"га ҳам туташа олмадим.

— Қани юринг-чи, уйингизга чиқиб бир кўрай-чи, — деди қўшним эшик томонга ишора қилиб.

Биргаликда бизникига кирдик. Қўшним қизимнинг пешонасини ушлаб кўрди. Юрак уришини текширди. Сўнг менга қараб:

— Мутахассис шифокорга олиб бориш керак. Поликлиникага чиқиб йўлланма олгунча вақт кетади. Шунинг учун болани кийинтириб пастга тушаверинг. Мен ҳозир костюмимни кийиб орқангиздан тушаман, — деди қўшним.

Бирпасда 1-Тошкент Давлат тиббиёт институти клиникаси болалар бўлимига етиб келдик. Эшикдан киришимиз билан навбатчи ҳамшира:

— Ассалому алайкум домла, тинчликми деди пешвоз чиқиб.

— Мана бу йигит қўшним. Қизчаси касал бўлиб қолибди. Шуни бир кўриб ташхис қўйиш керак, — деди қўшним.

— Бирпасда шифокорлар чиқишди. Улар қўлимдаги болани олиб обдон текширишди, иситмасини туширадиган укол қилишди. Дори ичиришди ва керакли дориларни ёзиб беришди.

— Хавотирланманг, ҳечқиси йўқ, тезда ўтиб кетади. Ёш бола-да, терлаб туриб совуқ сув ичиб қўйган, Файзулла Набиевич, — деди шифокор бизларни тинчлантириб.

Мен шунда қўшнимнинг 1-Тошкент Давлат тиббиёт институти анатомия кафедраси доценти Файзулла Иброҳимов эканлигини билдим.

Ана шу воқеадан кейин биз бир-биримиз билан жуда иноқлашиб кетдик. Файзулла аканинг турмуш ўртоқлари ҳам жуда ажойиб, бағрикенг, маданиятли, оқила аёл эканлар. Хуллас, яхши кунимиз ҳам, ёмон кунимиз ҳам бир-биримизсиз ўтмайдиган бўлиб қолди. Мана йигирма беш йилки, бир оиладек аҳил -иноқмиз.

Ана шу давр мобайнида мен Файзулла Набиевични ҳақиқий инсонпарвар, мурувватли, меҳнаткаш, фидойи инсон, ўз касбини чин дилдан севган, эришганлари билан қониқмай доим олға интиладиган билимли олим эканликларига кўп амин бўлганман. Чунки Файзулла ака маҳалла аҳлидан ҳеч қачон ёрдамларини аямайдилар. Доимо кимнингдир ташвиши билан юрганларини кўрамиз. Шу сабабли ҳам маҳалладагиларнинг ёшидан қарисигача у кишини ғоятда ҳурмат қилади.

Президентимизнинг ташаббуслари билан бу йил "Меҳр-мурувват йили" деб эълон қилинганлигини яхши биламиз. Лекин меҳр-мурувват бу фақат кексаларга, ногирон, ночорларга моддий кўмак бериш билангина чегараланмайди. Эл юмушига камарбаста бўладиган, одамлар ташвиши билан елиб-югурадиган инсонлар ҳам мурувватли одамлар дейилади.

Файзулла Иброҳимов ҳам шундай инсонлардан. Чунки у киши аввало одамларни севади. Шифокор бўлишни орзу қилган талабаларнинг малакали мутахассис бўлишлари учун доимо жон куйдиради. Илм беришнинг янги-янги усулларини қўллайди. Шу сабабли домла сабоқ берган 1-Тошкент Давлат тиббиёт институти талабаларининг кўпчилиги комил инсонлар бўлиб етишган.

Файзулла ака оилапарвар инсон ҳамдир. Катта ўғли Алишер отаси каби шифокор олим, тиббиёт фанлари номзоди. Қизи Замира, кичик ўғли Убайдулла, келини Наргиза ҳам шифокор. Оталари каби элга сидқидилдан хизмат қилиб келишяпти.

Умр оқар дарё экан. Домла ҳаш-паш дегунча олтмишни ҳам уриб қўйибди. Биз ҳам Файзулла Иброҳимовни муборак ёш билан қутлаб, у кишига мустаҳкам соғлиқ, узоқ-умр, бахт-саодат доимо ҳамроҳ бўлишини тилаймиз.

Каримжон РИХСИЕВ.

Суратда: Файзулла Иброҳимов невералари даврасида

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Рустам АҲМАДАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Турғунпўлат ДАМИНОВ, Абдували ҒУЛОММАҲМУДОВ, Анвар ЖЎРАБОЕВ, Равшан ҲАЙДАРОВ, Каримжон РИХСИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Бобоқул ТОШЕВ, Рустам АЗИМОВ, Турғун ЭРГАШЕВ, Абдусамад МАМАЖОНОВ, Ўткир ЖЎРАЕВ, Муҳаммад РАҲМОН, Низомиддин НУРМАТОВ, Дилором ТОШМУҲАМЕДОВА, Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ.

Мулоқот учун телефонлар:
Қабулхона — 136-53-14
Факс: (8.371) 133-41-89
Хатлар бўлими — 136-55-96.

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қўмитасидан 140 рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма Г— 200, Адади 2122 Ҳажми—2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт - матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Саҳифаловчи — Аслиддин БЎРИЕВ | Навбатчи— Шерали ОТАБОЕВ

Газета IBM компьютерида терилди.

Босишга топшириш вақти—19.00.

● Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. ● Реклама ва эълонлар ҳаққонийлиги учун буюртма берувчи масъулдир. ● «Адолат»дан кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади. t Мазкур белги остида тижорат мақолалари чоп этилади. ● Газетанинг сифатли босилишига босмахона масъул. ● Қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва жавоб берилмайди.